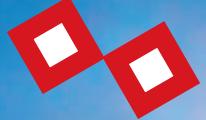

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 109

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

12

PROSINAC
2017

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Caplar
Palмотићева 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

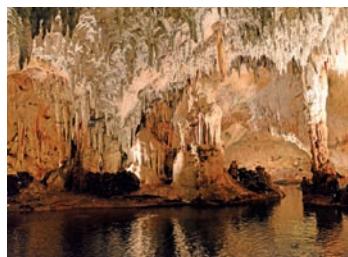
Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

526 U ledenom masivu Monte Rose

535 Špilja čuda na drugom kraju svijeta

539 Na prijestolju bogova

544 Laktin vrh i Velinac na Velebitu

Sadržaj

Članci

- 524** **Korak kao molitva**
Matej Perkov
- 526** **U ledenom masivu Monte Rose**
Hrvoje Tržić
- 531** **U dobrom društvu na čarobnom Prenju**
Željko Vinković
- 535** **Špilja čuda na drugom kraju svijeta**
Damir Šantek
- 539** **Na prijestolju bogova**
Tomislav Zrinski
- 544** **Laktin vrh i Velinac na Velebitu**
Željko Brdal
- 548** **Kiša na Musali**
Lidija Galić
- 553** **Radosti i mladost Triglava**
Hrvoje Tržić
- 557** **Idilična Begunjščica i poluzasiježeni Prisojnik**
Željko Vinković

Tema broja

Usponi hrvatskih planinara na planine širom Europe

Naslovница

Zima na Biokovu,
foto: Ivica Sumić

Rubrike

- 561** **Nova izdanja:** Kazazović – Čaplar:
udžbenik »Planine i planinarstvo«
Lekcija sarajevskog sveučilišta
zagrebačkome!
- 562** **Vijesti:** Opća skupština UIAA 2017., PD
Krndija Našice pribavio sredstva EU-a
za uređenje putova na Krndiji, Prva
godina PD-a Husni iz Đurmanca, Treći
pohod PD-a Duga
- 566** **Planinarski kalendar za 2018.
godinu!**
- 568** **Sadržaj 109. godišta**

Korak kao molitva

Matej Perkov, Zagreb

Oduvijek su planinski vrhunci intrigirali ljude. Oni su ih smatrali staništima bogova ili čak božanstvima utjelovljenima u toj masi stijena, snijega i leda. S vremenom su mnoge poganske religije nestale, ustupivši mjesto onim najutjecajnijima, kojima pripada većina svjetske populacije. Na ulazu u kapelicu pored doma na Kredarici ispisana je misao: »Mnogo je putova koji vode k bogu, a ti si odabrao najteži!«.

Teško je ukratko opisati kakvo zadovoljstvo pronalazimo u planinarenju. Mnogima ono sliči mazohizmu, no sreća kojom smo ispunjeni nakon uspona razlog je zbog kojeg idemo u brda. Među ostalim, imamo želju dotaknuti nebo i barem se malko približiti bogu. Moderan svijet u kojem živimo donio je brojna nepisana pravila, a osim pozitivnih posljedica i brojne negativne. Uz gospodarsku krizu svijetom hara i kriza moralna. Ljudi su otuđeni, a komunikacija se sve više svodi na tipkanje po zaslonu mobitela ili računala. Lišeni smo pažnje i osmijeha, iskrenog pogleda. Najveći problem mladih u velikim gradovima zapravo je osamljenost. Brojni traže spas u religiji, *self help* literaturi, traže smisao i odgovore. Mnogi ih ne

dobivaju. U toj masi pronašao sam se prije mnoga godina.

Ono što sam tražio našao sam sasvim slučajno u planini. Tišina planine toga dana bila je nekako glasna, privlačeći moju pozornost dok sam pogledom kružio po krošnjama drveća. Shvatio sam da nisam sam, osjećao sam sigurnost i radost. Od toga dana moji odlasci u planinu više nisu bili samo izlet, zabava ili sport. U planinu sam odlazio ushićeno jer sam od nje dobivao ono što drugdje nisam. Uzajamno poštovanje, razumijevanje, pažnju. Planina me uvijek sluša i sve joj mogu reći. Ona me nikada ne osuđuje, ne prijeti, ne ucjenjuje, ne traži novac. Shvatio sam ubrzano kolika je njezina moć te bih ponekad pohodio planinu samo iz zahvalnosti. Družili smo se kao dobri prijatelji, a ona je isto tako govorila drugim planinama da me prihvate u svoje okrilje.

Kao i ljudi, planine se međusobno razlikuju. Nijedna nije ista. Svaka je željna pažnje, vole društvo. Razgovaraju međusobno, a razgovaraju i s ljudima ako ih oni imaju volje slušati. I one su često osamljene, kao u narodnoj pjesmi »Zaplakala Stara planina«. Njezini stihovi govore o mitskoj

Na Kavkazu

gori Balkanu koja se jada sestrama kako joj ljudi ne dolaze.

A kako se samo znaju raspričati! Ponekad sam ja taj koji šuti, a one pjevaju svojim vjetrovima, oblacima, maglom, kišom i suncem. Smijem se i jurim stazom kada se stabla jedno drugome ubacuju u riječ, a od žestine kojom se grane tresu lišće pada po tlu poput konfeta.

Uspon na vrh nije lagan. Štoviše, ponekad je vrlo težak te predstavlja izazov ne samo za psihofizičku spremu čovjeka, već i za njegovu duhovnost. Katkad zaista ne možemo naći nikakav razlog da idemo do kraja. Hladno je, gladni smo, iscrpljeni, utučeni, uplašeni i promrzli. »Vrh i nije važan«, govorimo sami sebi tražeći razloge za odustajanje. Vrh nije važan, ali put jest! Brojim korake, do stotinu. Zamislim neku dragu osobu, često i nepoznate ljude koji su mi pomogli, koje sam susreo toga dana. Mislim na njih i brojim, želeći da im se tog dana nešto lijepo dogodi. »...98, 99, 100!« odbrojim do kraja, pa krenem ispočetka. Za drage prijatelje, za roditelje, za bolesne, za one s teškoćama. Moje je da hodam, a na planini je da napravi nešto za te ljude – ako može. A vrlo često može! Mnogo molitvi je uslišano, mnogo mi se lijepih stvari dogodilo nakon povratka u dolinu. Moji usponi na vrh dobili su nov smisao.

Gledajući svijet pod svojim nogama, zapitao sam se tko je i kada stvorio svu tu ljepotu. Ne znam

i nikada neću saznati, a nije ni važno. Planina nije sportska arena u kojoj ispunjavam svoje ambicije, već crkva u kojoj učvršćujem svoju vjeru (Anatolij Bukrejev, alpinist). Uvijek me rado prima, shvaćajući da katkad i nisam raspoložen za razgovor. Šutim, hodam, brojim, molim se. I prije svega, poštujem je. Ako u planinu ideš kao u crkvu, onda je red da se tako i ponašaš. U planini se ne opija, u planinu se ne ide naoružan. Po planini se ne radi nerед niti se u njoj sluša glazba sa slušalicama u ušima.

U planini poštuješ drugoga i pomažeš mu, kao što želiš da netko poštije tebe i da ti pomogne ako si u nevolji. Planina je dovoljno velika i prima nas sve, no mnogi je ne prihvataju ni kao živo biće, ni kao božanstvo, ni kao prijatelja na kojeg uvijek mogu računati. U svom ponašanju ne iskažujo joj potrebno poštovanje, kao ni planinarima koje susreću. To je njihovo pravo, ali propuštaju mnogo. Mnogi se na planine penju, a malo ih planinu osjeća.

Uskoro ću opet planini u zagrljaj. Moje noge u molitvenim koracicama opet će dodirivati njeno tlo, a moje srce bit će ispunjeno radošću i mirom jer je moj put ka vrhu osobno emocionalno i duhovno spajanje s planinom na koju se uspinjem. Kao što je u predivnim stihovima zapisala pjesnikinja Ljerka Car-Matutinović, »Zato i postoji planina: da bismo otkrili pute neprohodne!«.

U ledenom masivu Monte Rose

Hrvoje Tržić, Našice

Planinarenje u visokom gorju i alpinizam poseban su izazov. Visoka gorja zbog svoje nepristupačnosti i prekrasnih struktura majke prirode privlače mnogo penjača željnih avanture i otkrivanja novih vidika. Visoke planine umnogome utječu na život tamošnjih mještana, a za mnogobrojne planinare i alpiniste idealno su mjesto za uživanje. Vještine koje ljudi primjenjuju u tom okruženju, gdje nema publike

ni kamera, jedan su od najkompleksnijih oblika odnosa čovjeka i prirode, pri čemu se svladavaju visoko postavljeni ciljevi i izazovi, često na granici mogućega. Ljubitelji visokih planina ne izbjegavaju izazove nego ih baš naprotiv vole, te se poštujući ono što im priroda nudi okušavaju u teškim prilikama te postaju fizički i psihički jači.

Na dodiru Italije, Švicarske i Francuske nalaze se neki od najljepših i najviših europskih vrhova nastalih alpskom orogenezom. Upravo je masiv Monte Rose na tromedi spomenutih alpskih zemalja bio cilj trećeg ovogodišnjeg pohoda skupine slavonskih entuzijasta u visoko gorje pod vodstvom Dražena Mlinarića. Bila je to treća stepenica na koju smo se željeli popeti pošto smo se uspeli na Malu Mojstrovku u Sloveniji i Hochalmspitze u Austriji. Povijesna pokrajina Pijemont i Peninske Alpe omogućile su nam da ostvarimo svoj san.

Tako se nas dvadeset i troje uputilo na petodnevnu turu, s ciljem da primijenimo i usavršimo vještine koje smo stekli na usponima u Sloveniji i Austriji te na brojnim vježbama i predavanjima. Trebalо se prebaciti iz topline koja je topila slavonski asfalt na debele alpske minuse. Slavonci su jedva dočekali ovu »maturu«, ne samo radi rashlađivanja od velike vrućine u našoj zemlji, nego i zato što je to mnogima bila prilika da se prvi put popnu iznad 4000 metara.

Turističko mjesto Alagna Valsesio udaljeno je gotovo tisuću kilometara od Slavonije i početna je točka za uspon na ledene vrhove drugog planinskog lanca u Europi. Okruženo je i zaštićeno visokim planinama, a građeno je u pravom alpskom stilu. Dolazak u kamp gdje smo proveli prvu noć prošao je u srdačnom pozdravljanju s dragim osobama koje nismo vidjeli od druženja u Austriji. Srdačno su nas pozdravile i okolne stjenovite planine prošarane šumom, s visokim snježnim vrhuncima. Doduše, oblaci iznad planine nisu nam bili naklonjeni pa su u noćnim satima spustili na naše šatore potop pred kojim smo se sklanjali u

Uspon do planinarskog doma Cappana Gnifetti (3647 m)

kombi ili pod nadstrešnicu kampa. Gromovi koji su pucali nad planinom zvučali su kao u noćnoj mori i mnogi su jedva čekali da svane.

Jutro je opet ponudilo kišicu i maglu koja je gutala vrhove i skrivala ono najljepše, a nama zadala brige. Natovareni teškim ruksacima i silnom opremom krećemo prema žičari, usput uživajući u vizurama gradića kojim prolazimo, makar djeluje malo tmurno i potištено zbog vremenskih (ne)prilika. Prva nas gondola podiže s 1200 na 2050 metara do druge žičare Pianalunga. Putem razmišljamo o tome što nas čeka gore. Druga nas podiže do prijevoja Passo dei Salati (2971 m). Ondje se ukrcavamo u treću žičaru koja završava na Punta Indreni (3200 m). Tamo su nas dočekali bijeli pokrivač i gусте pahulje, koje su začinile početak uspona.

Pripremamo opremu i krećemo prema domu Cappana Gnifetti (3647 m). Hodamo vrlo oprezno zbog novih nanosa snijega koji je prekrio skliske stijene. Prolazimo mimo predivnih, zaledenih, modrih jezera koja svjetlucaju ledeno modrom bojom. Uspinjemo se uskim stazicama punim gromadnoga kamenja i snježnih terasa osiguranih debelom užadi. Ruke i noge ovdje su »u punom pogonu«. Uspinjemo se sve više i više promatrajući snježne padine, a maglovito nebo čas pokrije čas otkrije vidik na vrhove od kojih zastaje dah. Snijeg je ovdje dublji pa proklizavamo i otklizavamo, balansirajući kako bismo ostali u uspravnom položaju.

Ledenjačke pukotine

Nakon dva sata stižemo podno doma i još nam preostaje samo strm uspon preko ljestava postavljenih u kamenu. Jedan po jedan prolazimo taj završni dio i ulazimo u prekrasan dom koji nudi mnogo sadržaja za nas planinare. Dogovor je da se popnemo do obližnjeg vrha visokog 4200 metara,

Ususret suncu

kako bismo se što bolje aklimatizirali za glavni uspon. Pomalo smo umorni od dugoga puta, neprospavane noći i uspona do doma. Vjetar nas nimalo ne štedi, a i dalje pada sitan snijeg. Nakon prelaska nekoliko ledenjačkih pukotina gubimo trag i vraćamo se u prepun dom. U njemu sve vrvi od ljudi, uz žamor na raznoraznim jezicima. Brzo uspostavljamo slavonski ugodaj, što zbog brojnih delicija na stolovima, što zbog veselog raspoloženja svih sudionika. Kvare ga jedino glavobolja i vrtoglavica zbog smanjene količine kisika.

Subota nam je glavni dan za uspon. Nije nam teško ustati jer smo se za taj uspon dugo pripremali. Spuštamo se s druge strane doma i u vidokrug nam ulaze golemi ledenjaci s pukotinama koje su ispresjecale ledeni pokrov i prošarale ga raznim oblicima, kao da se natječu koja

će biti ljepša i opasnija. Strm silazak sa stijene obilježava ranojutarnje sunce koje pozlaćuje ledenjačku dolinu i kolone planinara što poput mrava polako koračaju po bijeloj divljini. Navezujemo se te sastavljamo ekipe za uspon. Danas nam je glavni cilj vrh Signalkuppe (njemačko ime) ili Punta Gnifetti (talijansko). To je 4554 metra visok, četvrti po visini vrh u masivu Monte Rose i šesti u Europi.

Gužve na putovima prema vrhovima ovdje su uobičajene jer penjačka sezona uglavnom traje samo dva ljetna mjeseca, u srpnju i kolovozu. Navezi se isprepliću, zaobilaze, a neki se i guraju. Oduševljavaju nas božanstveni vidici kamo god se okrećeš. Oblaci i dom sada su ispod nas, a oko nas su bijela divljina i golemi ledenjaci. S prijevoja se lijepo vide Piramide Vincent, Balmenhorn, Lyskamm, Parrotspitze i drugi četritisecnjaci, koji skrivaju brojne opasnosti. Na prijevoju se kolone odvajaju prema zacrtanim ciljevima.

U našoj ekipi – zastoj. Nekima je loše, a nekima i dosta pa se žele vratiti u dom. Visinska bolest uzima svoj danak. Troje se vraća, a ostali nakon odmora nastavljaju put. Prate nas neobični ledenjački oblici, pukotine, snježni nanosi, ali i vizure Matterhorna, koji se vidi kao na dlanu. U daljinici dominira upečatljiva stijena piridalnog oblika i pravilnih kontura, simbol Švicarske i jedan od najsljikovitijih vrhova na svijetu. Mnogima je poznat s čokolade Toblerone, a mi ga gledamo uživo. Zastajemo da bismo fotografirali tu ljepotu. Čini se tako blizu, a opet je tako daleko.

Vrijeme se pogoršava kako se približavamo vrhu, a navezi se razdvajaju i svatko ide svojim tempom. Uspon i rijedak zrak prouzrokuju tromost pa zastajemo doslovno svakih desetak metara kako bismo uhvatili dah. Počinje i snažan vjetar, koji nas dodatno usporava. Zastajemo nekih dvjestotinjak metara pred vrhom i pijemo posljednje zalihe (ne) zaleđene vode ili čaja. Skraćujemo navez i svom snagom krećemo u završni uspon po tim bijelim i hladnim prostranstvima. Dolazimo podno ledene kape i obilazimo najstrmiji dio. Ispod nas je provalička okružena snijegom, a pred nama uska strma stazica. Cepini probadaju čvrstu ledenu koru, a pri svakom snažnom naletu vjetra zastajemo i bacamo se na ledenu kapu. Neke žele odustati, ali to sada ne dolazi u obzir. Temperatura je debelih minus 20, a silovit orkanski vjetar pojačava dojam hladnoće.

Slavonci na vrhu Signalkuppe (4554 m), u pozadini Cappana Margherita – najviši planinarski dom u Europi

Pomislio sam kako ova slavonska ekipa baš nema sreće s vremenom i baš na svakom vrhu mora doživjeti dramu. Kad se samo sjetim Austrije i Hochalmspitzea! No, na muci se poznaju junaci. Vjetar nas baca svaki put kad zapuše, ali odupiremo se i napredujemo korak po korak. Osjećam ukočenost i hladnoću lijeve ruke, a i lijevi obrazi dobrano su nam promrzli išibani vjetrom. S ledenjaka padaju komadići leda i udaraju nas. Osjećaj je gotovo neopisiv. Teško ga je dočarati riječima nekome tko ga nije doživio.

Ipak, sve nas nekako vuče dalje jer želimo biti dio tih nepredvidljivih i nepristupačnih kutaka planine do kojih većina ljudi nikad neće doći. Biti dio toga privilegija je planinara i alpinista.

Dotičemo vrh i konačno je ispred nas dom Capanna Margherita, najviše smješten planinarski dom u Europi. Promrzli, ali sretni, ulazimo u dom. Ostavljamo dereze, cepine, kape i rukavice te hitamo prema toploem čaju i okrjepi. I ovaj je dom pun pa vrvi od ljudi, što i nije čudno. Neki stižu kao u šoku i gotovo dezorientirani. Za neke smo mislili da su odustali, ali su ovdje.

Kad smo se ugrijali i okrijepili, izlazimo iz doma radi skupne fotografije na jednom od najviših vrhova staroga kontinenta. Na slici nas je dvadesetero, od toga šest hrabrih djevojaka. Čestitke svima od srca! Dražen Mlinarić, voditelj i inicijator svih naših ovogodišnjih alpskih uspona,

sigurno je najponosniji. Fotografija svjedoči o hrabrosti i upornosti.

Slijedi i individualno fotografiranje te priprema za silazak. Dojam se malo pokvario kad smo ugledali kolabiranog i malaksalog čovjeka koji je jedva došao do vrha. Visoki alpski vrhovi svake godine uzimaju ljudske živote i nikad ih ne treba podcijeniti.

Vjetar nas na ledenu pokrovu i dalje nemilosrdno udara »do kosti«, ali spust svladavamo mnogo brže i lakše nego uspon. Impresivne ledenjake opet otkriva sunce, a čim su vjetrovite opasnosti prošle i čim smo se našli na sigurnijem području, svi smo postali opušteniji pa u navezu počinjemo zbijati i šale.

Prizori bijelih oblaka koji plove po ledenjacima ostavljaju nas bez daha. Čarobno je i očaravajuće. Sve kao da se stopilo u jednu boju. Promatramo vrhove kojima smo se sutra obećali. Čine se opasnima, ali i gostoljubivima.

Jednoj je našoj članici pozlilo pa smo joj pomogli i smjestili je u sigurnost doma. Ovdje svi dišemo kao jedan i pokazujemo zajedništvo, humanost i srce kada je najpotrebnije! Sigurno se spuštamo do doma kasno poslijepodne i tu s veseljem analiziramo sve što smo toga dana izveli, pa si čestitamo. Ostala su nam još dva dana za uživanje u ljepotama Monte Rose.

Završni dio uspona na
Balmenhorn (4168 m)

Sutradan jedanaestero kreće na još dva obližnja vrha. Opet vlada velika gužva, ali prati nas vrijeme kakvo se može samo poželjeti. Toliko je toplo i ugodno da neki hodaju u kratkim rukavima. Najprije na križanju ugaženih staza, okruženih rupama i pukotinama, skrećemo do Piramide Vincent (4215 m) kako bismo odatle gledali predivne strmoglave litice što se nižu na sve strane. Dražen kaže da ovako lijepo vrijemeugo nije doživio u Alpama, iako je u njima čest gost. Slijedi fotografiranje i već se premještamo na drugi vrh, pa opet spust, i opet penjanje, a nadomak vrha Balmenhorna (4168 m) treba svladati i stijenu osiguranu ljestvama i užetom. Ondje susrećemo naše ljude, Zagrepčane i još jednog Slavonca, koji su sretni što nas vide.

Matterhorn u daljini

Ubrzo se spuštamo u niže predjele. Dolina i niži vrhovi prekriveni su gustim, bijelim oblacima pa se ni naš dom ne vidi. Neki se naši članovi nisu odlučili za uspon na dva današnja vrha, već su se spustili do žičare. Mi ostali sabiremo dojmove, uzimamo sve stvari iz doma i polagano krećemo prema žičari. Snijeg se u nižim predjelima otopio pa je spust po mokrom kamenju neugodan, ali smo ga uspješno prošli. S tog se dijela puta posebno lijepo vide bistra plava jezera, koja ovaj put nisu okovana ledom. Još mi se čini nestvarnim što nam je sve uspjelo i kakve ljepote ostavljamo za sobom.

Tri žičare brzo nas vraćaju u Alagnu Valsesio, gdje u kampu dočekujemo posljednju večer ove petodnevne alpske ture. Slijedi opušteno druženje kakvo samo planinari mogu prirediti. Druženje lako prerasta u pravo prijateljstvo pa nije neobično da već razgovaramo o vrhovima koje bismo mogli posjetiti sljedećih godina. Na svim izletima pratilo nas je ugodno druženje i upoznali smo nove prijatelje koji teže istim ciljevima. Svladavanje težih uspona, primjena stecenih znanja i vještina te ljubav prema visokim planinama plod su divnog iskustva jedne mlade generacije slavonskih planinara. Planinarenje je ono bez čega ne možemo, ono je stil života koji nas nadahnjuje u svakodnevici. Priča je pokrenuta i neće se zaustaviti na ovome jer je planinarenje zaraza i ljubav koja ne prolazi. Umor prolazi, a zadovoljstvo ostaje.

U dobrom društvu na čarobnom Prenju

Željko Vinković, Bjelovar

*Prenj planina nije,
Visok grad je vila...*

*Prenj planina nije,
Divova je kuća...*

Tako počinju dvije strofe pjesme Vladimira Nazora o Prenju. Taj grad vila i kuća divova doista je posebno mjesto.

Treći sam put na Prenju, drugi put ove godine, nakon memorijalnoga zimskog uspona na Lupoglav. Odmah sam znao da će i ovaj put biti posebno! Prvi će mi put na toj planini društvo praviti životna suputnica Dijana i čarobnjak za Prenj, dragi prijatelj Nihad Čiko u ulozi vodiča. Za njega je dovoljno reći da planine nosi u srcu na svakom koraku svog života. Imamo i suputnike na koje nismo računali – tri psa različitih pasmina, veličina, starosti, pa i boja. Samo Pitku znamo ime, a druga dva nazvali smo Pujdo i Bjelka. Kakvo sjajno društvo!

S usponom započinjemo od planinarske kuće Rujišta na 1050 metara. Prema riječima mladog domaćina Deana, kuća je nakon četiri godine tek nedavno ponovno otvorena. Nažalost, to je razdoblje ostavilo traga na golemu zdanju. Ipak, želja i motiviranost mladog domara i njegove djevojke ubrzo bi mogli kući vratiti stari sjaj i ponovno od nje stvoriti omiljeno konačište prije uspona na prenske vrhove.

Prvo prolazimo vikendaškim naseljem do posljednjih kuća, a zatim opušteno makadamskom cestom kroz mješovitu šumu. Staza je široka i nije zahtjevna. Za dva sata i četvrt prešli smo šest i pol kilometara i 400 visinskih metara do planinarske kuće »Adnan Krilić« na Bijelim vodama. Na toj dionici syladavamo strm uspon bukovom šumom kroz minski sumnjivo, ali trakama dobro označeno područje u Vilinom klancu. Nihad kaže da se terenskim vozilom može doći do same kuće na Bijelim vodama i time izbjegći najdosadniji dio

ŽELJKO VINKOVIC

Pred planinarskom kućom Rujišta

puta, a ujedno i produžiti boravak u samom srcu planine. Zašto ne? Drugi put!

Do Bijelih voda najmanje smo desetak puta pokušavali vratiti pse na Rujište. Kad god bismo pomislili da smo uspjeli, oni bi se nečujno opet pojavili za našim ledima. Na Bijelim vodama odmaramo se i doručkujemo. Ondje smo prvi put ugledali Sivadiju, svoj prvi današnji cilj.

Nedaleko od planinarske kuće odličan je izvor pa obnavljamo zalihe vode. Prije polaska vraćamo kantu na kolac i zatvaramo bunar. U drvenom koritu prekrivenom limom osvježili su se i psi. Propada još jedan pokušaj da ih uputimo kući. Otrčali su među borove, pritajili se i čekali da im okrenemo leđa.

Nastavljamo travnatim dijelom udoline pogleda uprtog u strmu padinu kojom trebamo stići do prijevoja gdje namjeravamo ostaviti ruksake. Tristo do tristo pedeset visinskih metara travnato-kamenite padine nije lak zalogaj jer osim hrane i vode u ruksacima imamo i vreće za spavanje na Jezercu. Dobrih sat vremena trebalo nam je za uspon na prijevoj između Sivadijskog Osobca i Sivadije, na 1790 metara.

Vidik sa Sivadije na središnji dio Prenja

Zanimljiva je bila pseća taktika uspona za nama. Pujdo se penjao slijedeći nas na propisnom razmaku, ostavljujući nas u uvjerenju kako je sam. Pomislili smo da smo se riješili barem dvoje pasa, no prije samog prijevoja i oni su se pojavili.

Podne je. Ostavljamo ruksake pa je uspon malo lakši. Još malo strmine i odjednom je pred nama prostrana travnata ravan na čijem je kraju 1967 metara visok vrh Sivadije. O njoj nema mnogo podataka na internetu jer pripada skupini manje posjećenih prenjskih vrhova, a nalazi se u izdvojenom, jugoistočnom dijelu planine. Nema ni obilježene planinarske staze, ali uspon na vrh nije orientacijski zahtjevan.

Osamljenost Sivadije omogućava veoma lijep vidik prema središnjem dijelu Prenja i dalje prema Čvrsnici, Bjelašnici, Visočici, Veleži, a još dalje prema Treskavici, Leliji i Zelengori. Da nema izmaglice vidik bi sezao sve do Maglića,

Bioča, Volujaka i još dalje, do Durmitora. Nihad nam strpljivo nabraja prenjske vrhove i pokazuje planine u daljini. Osjećam se povlašteno u dobrom društvu na čarobnoj planini. S ovog se vrha može snimiti najšira panorama prenjskih vrhova, od Velikoga Kapluča na jugozapadu do Borašnice na sjeveroistoku.

Jedan sat boravka na vrhu nije bilo dovoljno da upijemo široka prenjska prostranstva i vrhove. Silazimo do prijevoja na kojem smo se rasteretili. Primjećujem kako mi ruksak uopće nije nedostajao, a i ostali se s time slažu. Ne silazimo padinom kojom smo se popeli nego nastavljamo drugom stranom vrlo opreznim spustom po siparu.

Nihad nalazi odlomljen kamen s fosilom školjke. Ipak je tu nekad bilo more. Sjeverozapadna stijena Sivadije izgleda s podnožja sipara impozantno izbrzdana poprečnim slojevima. Možda bi bio zanimljiviji prilaz s Crnoga polja i uspon na vrh sa suprotne, sjeveristočne strane, nego naš današnji uspon sa zapadne.

Tamni oblaci što su se počeli valjati još kad smo bili na vrhu sada su nam sve bliži. Čini se da glavnina ne ide za nama no ipak su nas u Dolovima primorali da se nekoliko trenutaka sklonimo pod borove grane. Opet smo na obilježenoj stazi pa korak postaje lakši. U dolini ispred sebe možemo nazrijeti zaravan izrazito zelene boje – početak Lasnog dola. Kad ga se dočepamo ostat će nam još dobar sat ili još jedan veći uspon do Jezerca. A dobar sat trebao nam je i do te livade.

Predvečer stižemo do planinarske kuće Jezerce. Prije toga zastajemo na obližnjem izvoru Jezercu radi osvježenja i nadopune zaliha vode. Kuća je građena od kamena i drveta te radi

Pitko, Bjelka i Pujdo na silasku sa Sivadije

izolacije obložena limom. Sastoje se od dvije etaže, a vanjske su joj dimenzije $6,5 \times 6,5$ metara. U prizemlju su dnevni boravak s peći na drva i drvarnica, a u potkrovlu spavaonica. Kuća se ne zaključava, a na noćenje može primiti 20 osoba.

U njoj smo zatekli simpatičnog Francuza Mathieua koji ovdje boravi više dana. Po zanimanju je građevinski radnik. Već nekoliko godina dolazi ovamo na odmor od desetak dana. Nije se bilo teško sporazumjeti s njim jer osim engleskog dobro razumije naš jezik. Nihad bi rekao: »Mathieu je francuska varijanta bosanskog Šerpe«. Zanimljivo je bilo čavrljati s Mathieuom, ali današnji naporan dan i sutrašnje ustajanje u pet sati natjerali su nas da ubrzo budemo u potkrovlu, zavučeni u vreće za spavanje.

Ujutro smo uspjeli krenuti u 6:30 sati, obasjani s leđa ranojutarnjim suncem. Penjemo se stazom između Velikih i Malih Kopilica do sedla između Zelene glave i Otiša, dvaju dvotisućnjaka – prenjskih velikana. Uspon sa sedla na ta dva vrha nije zahtjevan. Najviše su me se dojmili sjeverni vidici na čarobnu zelenu dolinu Tisovice, na čijem je kraju planinarska kuća Vrutak, te na dolinu

ŽELJKO VINKOVIC

Ispred planinarske kuće Jezerce

Zakantar koja djeluje kao svemirski pejzaž kamenjara zalivenog u betonu i s čuperkom vegetacije u sredini.

Ta su dva velikana ipak bili usputni vrhovi prema Botinima, manje poznatim i rjeđe posjećivanim vrhovima Prena. Viši od njih ima 2044 metra. Nakon spuštanja sa Zelene glave zapadnom padinom u dno vrtače slijedio je uspon neoznačenom stazom na Botine. Budući da nema staze, izbor puta ovisi o iskustvu i snalažljivosti.

ŽELJKO VINKOVIC

Na Zelenoj glavi, najvišem vrhu Prena

ZELJKO VINKOVIC

Silazak s Botina

Istočna je strana Botina kompaktna stijena koja nudi male, uske, uzdužne prolaze između pojedinih kaskada i omanjih terasa. Našim psećim suputnicima, koji ne odustaju, uspon predstavlja još veći napor i izazov nego nama. I kod njih se iskustvo pokazalo presudnim za penjanje prema vrhu. Bjelka, najmlađa i »najzelenija« od njih, morala je na jednom mjestu priznati da nema rješenje za omanju stijenu koja se pred njom ispriječila. Ostala su dva psa uspjela svladati stijenske zapreke, no ipak sam pri jednom provlačenju između dviju uskih, okomitih stijena morao Pujdu, najstarijega, vući gore. Zanimljivo je da je Pitko, najmanji među njima, spretnim odbacivanjem stražnjim nogama svladavao dio po dio uspona. Psi su nam na neki način olakšali uspon u stijeni jer smo više mislili na njih nego na svoje probleme. Visinska razlika od zapadnog podnožja Zelene glave do vrha Botina nije velika pa na njih stižemo za sat vremena.

Kao i svaki vrh, tako i Botini otvaraju neke nove vidike. Posebno je dojmljiv vidik na vrh Erač

u Vjetrenim brdima. Odavle se čini da je narastao stotinjak metara. Ne zadržavamo se predugo na vrhu jer je pred nama povratak – najteži dio puta. Trebamo samo dohvatiti stazu u dolini Velikih bara. Samo!?

Ulazimo u oštar svijet vrtača. Put ispred nas stalno ulazi u nove i nove vrtače, a kad se i pojavi naizgled travnati dio, taj je prepun skrivenih ili teško vidljivih udubina između stijena. Samo lagano i strpljivo dalje!

Do staze nam je trebalo tri sata, a do planinarske kuće Rujište još četiri. Nikad kraja! Na sigurnom smo bili u 21:15 sati. Izvukli smo od dana i planine najviše što se moglo, ali je isto toliko i Prenj izvukao iz nas. Naši pseći suputnici izvalili su se ispred doma kao mrtvaci. Sljedeći će put dobro razmislići za kime kreću u planinu. Pozdravljamo se s Nihadom, koji odlazi kući. Zahvaljujemo Prenju na strpljivosti. Treba brzo spavati, sutra ćemo na Hajdučka vrata da se odmaramo ponosno gledajući prema Prenju.

Špilja čuda na drugom kraju svijeta

Damir Šantek, Zagreb

Cueva de las Maravillas ili Špilja čuda najznačajniji je fenomen istoimenoga nacionalnog parka nekoliko kilometara od gradića La Romane u jugoistočnom dijelu Dominikanske Republike. Špilja se prvi put spominje 1850., a od 1926. do 1949. bila je poznata pod imenom Cueva Jaguar. Današnje ime dao joj je 1949. profesor Francisco Richiez Acevedo, kojega su oduševile njezina ljepota i brojne slikarije na špiljskim stijenama. Ona je, naime, ponajprije poznata po

brojnim crtežima Taino Indijanaca, koji su naseljavali otok Hispaniolu u doba kad je Kristofor Kolumbo otkrivaо Novi svijet. Kolumbo je sa svojim brodovima pristao i na taj otok. Danas ga dijele Haiti i Dominikanska Republika.

U špilji dužine 800 metara, koja se spušta tek 25 metara ispod razine zemlje, nalazi se desetak petroglifa uklesanih u kamene stijene i nešto manje od 500 piktograma, crteža izrađenih crnom i crvenom bojom. Mnogi su od njih apstraktnog sadržaja, ali na nekim

Piktogrami s ljudskim likovima

Sala de las
Conchas

se može prepoznati ljudsko lice, a i životinje. Naravno, osim tih, ipak nesvakidašnjih »muzeoloških« ukrasa, špilja se diči i prekrasnim špiljskim ukrasima svih boja, vrsta i oblika.

Cijeli je kompleks Špilje čuda pretvoren u park, u kojem se nalazi prijamni centar s malom izložbom o Taino Indijancima te velikim vrtom i ogradienim prostorima u kojima se nalaze nosorožne iguane (*Cyclura cornuta*). Takve se iguane primarno mogu naći samo na otoku Hispanjoli. Narastu gotovo metar i pol, a boja kože varira im od zelene preko sive do smeđe. Ime su dobile po lažnom rogu na svojim nosovima.

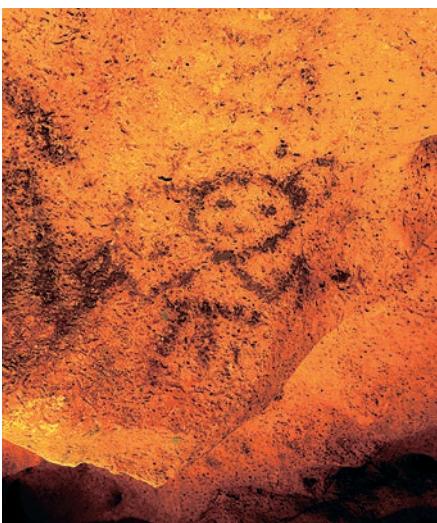
Područje u kojemu se nalazi špilja proglašeno je nacionalnim parkom 22. srpnja 1997. Do ulaza u špilju prolazi se kroz park u kojem su posadene brojne autohtone biljke, specifične za to područje. Slijedi spuštanje po betoniranim stubama do špiljskog ulaza. Kroz

dio špilje koji je otvoren za posjećivanje vodi betonska staza osvijetljena skrivenom LED rasvjjetom, koja omoguće da se bez poteškoća hoda tim ipak više mračnim nego svijetlim prostorom. Dvorane i najzanimljiviji dijelovi toga podzemnog svijeta razmijerno su dobro osvijetljeni diskretnom rasvjjetom koja posjetiteljima vjerno dočarava bogatstvo podzemnih ukrasa i naglašava najzanimljivije od njih, a ujedno usmjerava pozornost na brojne pictograme na špiljskim zidovima. Od 800 istraženih metara špilje, posjetitelji mogu razgledati tek 250, ali i to pruža prekrasan uvid u raskošne dvorane i bogate prolaze. Turističkim posjetom prolaze se dvije »razine«, a treća nije otvorena za posjetitelje. Zanimljivo je da je špilja prilagođena posjetu invalida i djece u kolicima. Ugrađeno je dizalo, a staze su u špilji kose, bez stuba. Radi zaštite osjetljivih živilih stanovnika špilje i slikarija po stijenama, u njoj je zabranjeno snimanje

(inače je uobičajeno da se u špiljama snima bez bljeskalice). Podignite li pogled, lako ćete uočiti da su stropovi puni rupa, s brojnim šišmišima.

Obilazak započinje u dvorani Sala de las Conchas, a nakon nje slijedi Sala de los Mantones de Manila (šalovi Manila), gdje se mogu vidjeti stijene koje se presijavaju u raznim bojama. Zbog toga je fenomena dvorana dobila pjesničko ime. Slijede Velika vijećnica i Katedrala, sa svim »baroknim« ukrasima i blagom. Odrazi i odsjaji špiljskog uresa u vodi uvijek su vrlo atraktivni, a taj doživljaj ovdje pruža Lago de la Sultana. Svakako vrijedi spomenuti i Dvoranu nade (Sala de la Esmeralda) s bogatstvom stupova, stalaktita i stalagmita, zavjesa i drugih tisućljećima stvaranih čuda prirode.

Treperava svjetlost čarobno osvjetjava drevne »grafite« i prirodne ukrase pa nije teško zatvoriti oči i naći se u nekom drugom vremenu, prije nego što su bijeli kolonizatori napravili krvav

Skriveni
piktogram žene

pohod do tada nepoznatim kontinentom, čuti ritmičke udarce bubnjeva i mumlanje nerazumljivih tekstova jednolične melodije, doživjeti divlje, gotovo hipnotičke plesne pokrete te pod utjecajem starih vračeva i njihovih magijskih obreda vidjeti kako slikarije oživljavaju osvijetljene plamenovima

Apstraktna
slikarja
ljudskog lika

Lago de la
Sultana

koji se prigušeno valjaju po špiljskim stijenama.

Mnogi crteži djeluju kao da su ih crtala današnja vrtićka djeca, no to je u vrijeme njihova nastajanja zacijelo bio privilegij najveštijih umjetnika. Zagledate li se malo bolje u likovnu umjetnost 20. stoljeća, neće vam biti teško iščitati mnoga poznata djela velikih umjetnika čiji se radovi tek slikarskom tehnikom razlikuju od ovih radova Taino Indijanaca. Na njihovu jeziku riječ Taino znači plemenit ili božanski. Špilje su važne u njihovoј izvornoj mitologiji pa ova nije jedina u kojoj su pronađeni njihovi piktogrami.

Špilju smo posjetili sa skupinom Nijemaca, a vodič je svojevremeno živio u Njemačkoj te im s velikim uživanjem »spustio« kako je Zugspitze, najviši vrh Njemačke, visok tek 2962 m, dok je najviši vrh Dominikanske Republike Pico Duarte visok čak 3098

m. Kad je u razgovoru shvatio da mi nismo Nijemci, pitao nas je odakle smo. Nevoljko sam odgovorio: »Croatia«, očekujući dodatno pitanje »Russia?«, jer je Hrvatska praktički nepoznata u zemljini gdje je bejzbol glavni nacionalni sport, a nogomet ih uopće ne zanima. Iznenadio me širokim osmijehom na licu i odgovorom »Hrvatska«. Nakon toga dodao je još i »Marija«, uz još širi osmijeh. Jednostavan, premda gotovo nevjerojatan odgovor: u vrijeme boravka u Njemačkoj hodao je s Hrvaticom po imenu Marija. O brojkama ovaj puta nije bilo govora, ali je osmijeh na licu, kao i obično, govorio više od riječi i brojeva.

Posjet je završio i morali smo napustiti prelijepu špilju i ugodnu temperaturu u njoj. Na izlazu nas je zaslijepilo sunce i oprao vlažan, ljepljiv zrak. Sljedio je povratak u svijet u kojem vlada sve samo ne mir, spokoj i tišina.

Na prijestolju bogova

Tomislav Zrinski, Konjčina

Početkom 2016. predložim u jednom planinarskom razgovoru da odemo na Olimp. Prijedlog je odmah prihvaćen. Olimp je svima dobro poznata planina, a posebno po tome što je prema grčkoj mitologiji dom dvanaestero bogova. Već ga i samo ta božanska dimenzija čini vrlo privlačnim planinarskim odredištem. Dodatan »vjetar u leđa« za taj pothvat stigao je od starijih članova PD-a Gradina iz Konjčine, koji su se na Olimp uspeli u srpnju 1987. kao sudionici pohoda PD-a LTA iz Varaždina (danas HPD MIV). Tada je na vrh Olimpa stiglo petero konjčinskih planinara: Marija i Alojz Kranjec, Franjo Kleković, Marija Berhanu i Dragutin Žilić. Od Varaždina do Bitole putovali su vlakom, a dalje autobusom. Vraćali su se autobusom do Skoplja, a zatim vlakom do Varaždina. Za razliku od njihovog četverodnevnog putovanja, naše je bilo kudikamo kraće, mjerljivo u satima.

Na put krećemo u srijedu, 20. rujna. Polazište je već dugi niz godina parkiralište ispred ambulante

u Konjčini. Milan, Marko, Željko, Irena i ja dočekujemo svojeg vozača Iveka, a po dobrom starom običaju Pero i Jasmina dolaze posljednji. Tu su još Zoran i Denis, koji su nas došli ispratiti. Sjedamo u kombi i krećemo na put.

Za nekoliko sati stižemo u Srbiju. Ivec se prisjeća vojničkih dana i radioamaterskih natjecanja na kojima je dobro kotirao. Njegove priče krate nam putovanje i razmjerno brzo stižemo do Skoplja, koje mimoilazimo i nastavljamo prema Gevgeliji, gdje ulazimo u Grčku. Posjet Skoplju ostavljamo za povratak. Nakon još sat i pol stižemo do svojega prvog odredišta – Soluna (grč. Thessaloniki – nosi ime po sestri Aleksandra Velikog). Odvajamo dva sata kako bismo barem malo upoznali drugi po veličini grčki grad i usput protegnuli noge. Teško je u dva sata razgledati grad koji se rasprostire na sedamnaest kilometara Solunskog zaljeva i u kojem se nalaze spomenici helenističke, otomanske, rimske i bizantske kulture. Spomenimo da nam je za put, koji je ovdje

Varaždinski i zagorski planinari na Olimpu 1987. (snimak Milana Turkalja, sačuvan u arhivu Alojza Kranjca)

Ispred planinarskog doma Spilijs Agapitos

opisan u nekoliko redaka, trebalo gotovo četrnaest sati vožnje.

Krećemo prema Litochorou i dalje prema Prioniji, koja je krajnji cilj za našeg limenog ljubimca. S brdske ceste koja vodi do Prionije pružaju se prekrasni vidici prema Litochoru i Egejskom moru. Na velikom parkiralištu u Prioniji preslagujemo ruksake, pažljivo pregledavajući njihov sadržaj da ne bismo što propustili ponijeti na najvažniji dio puta. Prvi nam je cilj kuća Spilijs Agapitos. Put do nje vodi šumom, jednom jedinom stazom, koja je tek tu i tamo označena ponekim putokazom. Markacija nema. Kod nas bi tu vjerojatno bilo najmanje dvanaest markiranih staza jer bi svatko napravio neku svoju inaćicu.

Na vrhu

Putem susrećemo mnogo planinara iz svih dijelova Europe. Povremeno na licu osjetimo poneku kap kiše, koja se tu i tamo malo pojača. Na polovici puta začuje se zvonjava, a uskoro saznajemo i odakle. Prema nama se spušta kolona konja i mula (ili mazgi; nisam baš stručnjak za ljubavna ostvarenja konja i magaraca) zaslužnih za dobru opskrbu kuće; kako bismo imali sve što nam je potrebno, a i više. Hvala im na tome! Na otprilike pola sata do odredišta prvi put vidimo krov kuće. Onih nekoliko kišnih kapi pretvara se u pravu kišu, a ona u nevrijeme s tučom, pa posljednjih pola sata hodanje nije baš ugodno.

Stižemo do kuće, na ulazu je prilična gužva, svi ostavljaju stvari i obuvaju papuče (mogu se posuditi u kući). Skidanje cipela je obvezno jer se u njima ne smije ući ni u blagovaonicu, ni u sanitarni čvor, a o spavaonicama da i ne govorimo. Zanimljivo rješenje i za naše planinarske kuće! Ruksaci također ostaju u hodniku. Oni koji su prvi stigli zauzeli su veći stol tik do kamina, što nam nakon vanjskih uvjeta jako godi. Veselimo se druženju, možda i kojoj partiji bele, no topla unutrašnjost kuće i topla hrana brzo nam počinju sklapati oči. Ništa neobično nakon dugačkog puta i neprospavane noći. Jedan od domaćina pokazuje nam spavaonicu i naše ležajeve. Ruksake možemo uzeti sa sobom, ali nas ljubazno moli da ih ne odlažemo na krevete.

Odlazimo na spavanje, zabrinuti zbog kiše i mogućeg lošeg vremena sutradan.

Budimo se oko 6 ujutro, vani je još mrak. Izlazim pogledati kakvo je vrijeme i dočekuje me jedan od najljepših izlazaka sunca koje sam ikada video. Vrijeme je dobro, oblaci su nestali, što je najvažniji uvjet za polazak prema vrhu. Doručkujemo i olakšavamo ruksake za put prema Mitikasu, najvišem vrhu Olimpa.

Put još kratko vrijeme vodi kroz šumu koja s visinom nestaje i ostaje samo kamena golet s tek ponekom biljčicom. Staza nije markirana, ali je dobro ugažena i lako ju je pratiti. Na jednom mjestu primjećujem divokozu, pa još jednu, i još jednu – cijelo stado. Navikle su na ljude i uspijevam ih fotografirati.

Dolazimo na vrh Skalu, preko kojeg se staza nastavlja prema Mitikasu. Slijedi najteži i najopasniji dio puta. Usporedbe radi, na takvim bi dijelovima puta u slovenskim Alpama bili nizovi klinova i sajli, no ovdje toga nema. Pojavljuju se prve oznake u obliku crvenožutih linija, koje nas vode najprikladnijim smjerovima prema vrhu. Staza postaje sve strmija i opasnija. Nailazimo na prvu (i posljednju!) sajlu u stijeni, ispod koje je staza mjestimično zaledena.

Konačno vrh Mitikas! Mjesto na kojem se nalazi dvorana dvanaest bogova, dvanaest

Konačno vrh Mitikas! Mjesto na kojem se nalazi dvorana dvanaest bogova, dvanaest olimpijaca. Sretni i ponosni zbog uspješnog uspona, ostavljamo hrvatsku zastavu na vrhu, gdje se već nalaze zastave mnogih drugih zemalja

olimpijaca. Naravno, to vide samo maštovitiji među nama. Slijedi fotografiranje sa zastavama – hrvatskom i zastavom našega planinarskog društva, naše »Gradine«. Sretni i ponosni zbog uspješnog uspona, ostavljamo hrvatsku zastavu na vrhu, gdje se već nalaze zastave mnogih drugih zemalja.

Nakon odmora vrijeme je za silazak. Zanimljivo je promatrati tehnike silaska s vrha, a naročito prelaska najopasnije strmine. Jedna od njih podsjetila me je na scenu iz filma »Egzorcist« (hodanje četveronoške, s leđima okrenutima prema stijeni!). Na pola puta do kuće Irena i ja susrećemo dvojicu bugarskih planinara koji nas pitaju kako na vrh. Pri razgovoru s jednim od njih Irena me lagano lupka po ramenu i očima pokazuje na drugog planinara. Pogledam ga, a on na nogama umjesto gojzerice ima obične plastične natikače. U razgovoru s njim saznam da u ruksaku ima gojzerice, ali baš voli hodati u natikačama. Pokušavam ga

uvjeriti da se preobije u gojzerice, ali uzalud. Takvi ekstremi očito nisu rezervirani samo za naše Biokovo ili Velebit.

Dolazimo do kuće, ručamo, fotografiramo se i krećemo nizbrdo prema Prioniji. Nakon pića u tamošnjoj prodavaonici silazimo dalje u Litochoro, gdje u hostelu Summit Zero na obali Egejskog mora imamo dogovorenog noćenje. Odmah po dolasku na obalu Egejskog mora Pero i Marko idu na kupanje, no to traje tek oko tri minute jer se Pero odmah upoznao s jednom egejskom meduzom. Periklis, vlasnik hostela, daje mu balzam i kaže nam da opekljene od meduza nisu baš česte, dogode se tek nekoliko puta godišnje, ali ne zna on da je naš Pero baksuz. Ambijent u hostelu je ugodan, pravi domaći. Smještamo se i večeramo u obližnjem restoranu. Hrana je ukusna, jeftina, a porcije su obilne.

Sutradan krećemo prema Meteori, jednom od prepoznatljivih simbola Grčke. Značenje imena

Meteora je lebdeće stijene ili stijene obješene o nebo. To je skupina samostana na liticama specifičnog izgleda. Vrijedi ih posjetiti.

Sljedeće je odredište Ohrid. Tamo noćimo posljednji put prije povratka u Hrvatsku. Ohrid je izgrađen, dakako, na obali Ohridskog jezera, koje je ujedno i prirodna granica s Albanijom. Grad ima bogatu povijest i vrijedi ga razgledati. Turistički je poznat koliko i mnoga mjesta na našoj obali, ali su cijene mnogo povoljnije. Samo za primjer, naša, Kraševa »Domaćica« u ohridskim trgovinama stoji 9 kuna.

Opraštamo se od Ohrida i krećemo prema Skoplju. Na otprilike pola puta, u općini Kičevu, doživjeli smo lakšu prometnu nezgodu. Srećom nitko nije bio ozlijeden, a policija je na teren izišla brzinom svjetlosti. Šteta je što smo izgubili vrijeme koje smo namjeravali potrošiti na razgledavanje Skoplja pa pored njega ponovno samo prolazimo (šmrc). Nakon poduze vožnje u Konjščinu se vraćamo u pondjeljak 25. rujna u 1:30 sati i time naša pustolovina završava.

Utorak, 17. listopada 2017. Pišem tekst koji upravo čitate. U razgovoru s Alojzom Kranjcom saznajem da je prošlo točno 30 godina od njihova uspona na Olimp, kao da Zeus ima prste u odabiru baš ove godine za naš uspon na Mitikas. Veoma sam zahvalan starijim naraštajima planinara koji su meni i mnogim drugima »utabali planinarske staze pod nogama«. Za to su kod nas posebno zasluzni Biserka Kranjec, moja učiteljica zemljopisa iz osnovne škole, zahvaljujući kojoj sam napravio prve planinarske korake, i poslije Alojz Kranjec, koji me uvijek znao motivirati za planinarske uspone. Svi su se dojmovi slegli i, kao što to obično biva, sjećanja na naporne i loše trenutke brzo su počela blijedjeti. Ostaje nam predivno, nezaboravno iskustvo, kakvo preporučujem svima. Uz uspon na mitsku, čarobnu planinu – jer Olimp to uistinu jest – posjetili smo mnoga zanimljiva mjesta, koja zasigurno ne bismo vidjeli da nismo išli na Olimp, i tako se još jednom uvjерили u brojne dobre strane planinarstva. Svaki uspon na neki vrh i svaki posjet krajevima podno njega motivira nas za dalje i više!

Laktin vrh i Velinac na Velebitu

Željko Brdal, Zagreb

Ovisnik. Razmišljajući kako započeti ovaj članak, bila je to prva riječ koja mi je pala napamet. Zašto? Zato jer samo planinarski ovisnik za jednodnevni izlet može napraviti tisuću kilometara. Kako? Prvo: Pag – Zagreb, potom izlet Zagreb – Velebit – Zagreb i naposljetku opet Zagreb – Pag. Kad sam u planu izleta mojeg planinarskog društva video izlet na Laktin vrh i Velinac, našao sam mu jednu »manu« – termin se preklapa s mojim godišnjim odmorom. Pustio sam vremenu da ovaj izlet dođe na dnevni red krajem srpnja. Novalja, gužva, pasiva, a u meni »Velebit, planinarenje, aktiva«. Namjeravao sam u Zagreb putovati autobusom, ali sreća me pomilovala pa sam do Zagreba i natrag došao automobilom zahvaljujući jednom plivajućem susretu u moru.

Rano ujutro iza dvorane Vatroslava Lisinskog okupljaju se planinarski ovisnici poput mene. Kad nas je voditeljica Višnja Krznarić prozvala i utvrdila da su svi pristigli, potrpali smo se u

tri kombija. Sat pokazuje 5:55. Da bi se izbjegla subotnja ranojutarnja gužva na Lučkom i autocesti, naši su kombiji krenuli prema Karlovcu preko Pisarovine, što se pokazalo dobitnom kombinacijom. U Karlovcu smo se autocestom nastavili kotrljati prema Velebitu. Što je snaga emocija vidi se i iz činjenice da je voditeljica Višnja, koja je podrijetlom iz Brinja, izabrala za odmor odmorište Brinje.

Kilometar po kilometar i stigosmo u Gospić i zatim preko Baških Oštarija do sela Sušnja na cesti Karlobag – Gospić, odakle skrenusmo dabarskom cestom do mjesta gdje se lijevo nizbrdo odvaja njezina primorska makadamska varijanta prema Skorpovcu i Kuginoj kući. Njome idemo lijevo. Tijekom te vožnje bezuspješno pokušavam mobilom dobiti Pag makar se vidi kao na dlanu. Audio-veza: nula bodova. Video veza odlična do te mjere da je naš vozač krajičkom oka ugledao tri plesačice na plaži na Zrču (barem tako kaže).

Velinac

Pag nestaje s vidika, a mi nastavljamo prema zavoju gdje cesta presijeca Premužićevu stazu i tu parkiramo kombi. Taj zavoj nema posebno ime pa su ga planinari zbog blizine Skorpovca nazvali Skorpovački prijevoj. Na njemu nas čeka vlasnik Mazde 6, koja je već imala tu čast da bude parkirana tik do planinarske kuće Brezovac pod Dinarom. U Mazdi je prijatelj Božo koji je na ovaj izlet došao iz Primoštena. Još jedan planinarski »ovisnik«.

Nakon dugotrajne vožnje vrijeme je za razgibanje i preobuvanje te za pretvorbu iz putnika u planinare. Slijedi skupno fotografiranje svih sudionika kako bi se znalo tko se treba vratiti na ovu polaznu točku. Voditeljica Višnja kreće prva, smjerokaz prema Velincu je na bukvi veličine američke sekvoje. Kreću svi, krećemo i nas troje u formaciji: Ivan pratnja - ja u sredini - osigurač Zvjezdana. Na kraju kolone su »šutljivi« Jura i »brbljavi« Rolando. Uz priču i zafrkanciju skupina se na stazi razvukla kao planinarska gusjenica.

Staza ide kroz usjek pun kamenja i granja, gore - dolje. Ivan ima iskustva u planinarenju sa mnom pa se kotrljamo polako i sigurno. Zbog kamenja, granja i poprečnih stabala srušenih na stazu napredujemo oprezno. Srećom, čvrsta gojzerica sve gazi, lijevo-desno, i sustižemo društvo pred nama. Više-manje se krećemo hladovinom bukove šume. Staza je prava velebitska: kamenja svih vrsta i veličina, zemlje u tragovima, uživancija prava. Naša se trojka kreće tako sigurno da ju je Rolando ocijenio kao kompatibilnu.

Nakon pojasa bukovine izlazimo na travnatu zaravan Sinokos. Sunce je uprlo, znoj se doslovno cijedi kao da smo pokretno natapanje za travu na zaravanku. Pod nama je mekana zemlja, tek tu i tamo kamen, i toliko je laka da hodam žmirečki. Tu je kraći odmor. Svi piju kó deve. Višnja daje znak za pokret.

Na kraju visoravnih staza se počinje spuštati. Nije prestrmo, ali sipar lagano frca pod gojzericama, a ima i proklizavanja. Priuštit ćemo si odmor prije završnog uspona. Staza se uspinje kroz visok gustiš i makiju, vijuga i postupno se penje.

Skupljajući informacije o stazi čitao sam da se za sam vrh treba koristiti i rukama i nogama. Idem gore na vrh, ali samo ako je prihvatljivo s obzirom na moj vid. Ivan kao siguran i jak oslonac, ja motiviran i spremam, s kamena na kamen, preko

VIŠNJA KRZNAVIC

Na putu od Skorpovca prema Velincu

ZVJEZDANA DOGIC

Željko Brdal na Velincu, 965 metara iznad mora

škrapa svih veličina i dubina, polako i oprezno: tu stani, sad preskoči, kamenje klackalica opasno i za videće planinare. Veseli doskočice prate me i motiviraju te brzo sustižem naše društvo na vrhu. Uspio sam zahvaljujući prijateljskoj podršci!

Vrh Velinac (965 m) zanimljiva je kamena glavica strmih strana. Iako izdaleka izgleda jako strma, nije prezahtjevna niti nesavladiva. Tuljac s upisnom knjigom je neposredno pored kamena na kojem je isписан naziv vrh, a tu je i metalni žig, ugrađen u kamen. Vrh dominira nad Karlobagom i, unatoč razmjerno skromnoj visini, pruža izvanredan vidik prema moru. Pag se od mosta do Luna vidi kao na dlanu. Mašem svojima u Novalji, fotografiramo se. Častim Ivana i Zvjezdanu hladnim

Kugina kuća između Lisca i Laktinog vrha

pivom iz ruksaka, osvježenje i gušť kakav se ne može opisati tipkovnicom već ga treba popiti na vrhu okupanom suncem nakon uspona. Kao i obično, skupna fotka na vrhu traje kao da se radi ulje na platnu, a ne fotografiranje pametnim telefonima.

Vrijeme je za silazak. Treba ići oprezno preko škrapa. Spuštamo se pa se opet dižemo zavojima i stepenicama. Kupamo se u znoju. Uspon po siparu meni je prihvatljiviji od silaza. Idemo korak po korak gore i stižemo na visoravan.

Upotreba krema za sunčanje bila je pametna jer sunce sije sve u sedamnaest. Protutnjali smo travnatom visoravni i ulazimo u šumsku sjenu. Iako se Božo svesrdno trudio micati sa staze poprečna debla ili grane, na stazi je svako malo trebalo paziti na više/nije i tanje/deblje prepreke uz sveprisutno glondasto kamenje. »Kao mačka«, iznenada Zvjezdana daje svoje viđenje mog kretanja prilikom dolaska na neku ozbiljniju prepreku. Ponukan njenim viđenjem mog kretanja, shvatio sam da se prilikom približavanja prepreci doista prvom nogom polagano prebacujem preko prepreke te nakon što čvrsto stanem, drugu također prebacujem oprezno kao mačka. I tako mic po mic, kao mačka koračam stazom prema kombijima.

Kod kombija slijedi kratak odmor uz Mirine bučke. Posebna atrakcija ovog odmora bio je Jura

sa svojim lončekom i nadoknađivanjem potrošene tjelesne tekućine aktivnom gemištacijom. Naravno, nudio je svoju nadaleko poznatu markuševačku sortu, tzv. Kraljicu plota, u kojoj su svi uživali. Svi koji su uzeli sa sobom više tekućine, dobro su odlučili. O vremenskim uvjetima govori činjenica da sam tijekom te subote isključivo kroz pore na koži istočio oko šest litara popijenih tekućina.

Ukrcavamo se u kombije i nastavljamo cestom prema Kuginoj kući (1180 m), gdje nas s mnogo ića i pića dočekuje legendarni Tomislav Čanić iz Gospića. Obojica smo se toliko razveselili jedan drugome da smo taj nenadani susret zalili prerađevinom hmelja uz degustaciju sira.

Planinarska Kugina kuća (1180 m) je nekadašnja šumarska lugarnica u prostranom šumskom području između Štirovače i Dabara. Ima cisternu, a desetak minuta od nje je izvor Težakovac. U kući su tri spavaonice. Otvorena je i opskrbljena po dogovoru s PD-om Željezničar iz Gospića. Ima i stalno otvorenu »zimsku sobu«

Nekolicina sudionika kojima je Velinac bio sasvim dovoljan za jedan dan na Velebitu, ostaje na klupama uz Kuginu kuću. Rolando nudi »brzopotezni« uspon na obližnji vrh Lisac, ali se nitko nije dao upecati tom ponudom.

Na brzinu se pripremamo za uspon na Laktin vrh (1504 m), jer nemamo mnogo vremena. Pri punoj svijesti i pod svakom odgovornošću mogu

ovdje napisati da mi je staza na Laktin vrh od svih dosadašnjih velebitskih najugodnija, upravo idealna za planinare oštećena vida koji želete osjetiti Velebit. Staza se pokazala i kao idealna za Zvjezdalu, kojoj je ovo bila prva prilika za planinarsko vođenje slijepog planinara. Na usponu na Velinac gledala je kako napredujem, sve dobro »pohvatala« i sada je, prateći me a Lisac, zaradila čistu peticu.

Krećemo se kroz visoku bukovu šumu, a nakon nekog vremena izlazimo na veliko okretište kojim završava šumska cesta. Idemo kratko po cesti pa skrećemo lijevo u šumu. Staza kreće oštro uzbrdo dok ne izbije na greben. Zatim neko vrijeme vodi grebenom gore, dolje. Provlacićemo se kroz nisko raslinje sve dok nismo ušli u osinje gnijezdo pa je svatko dobio nekoliko uboda. Izlazimo na travnatu golet pa po njoj do vrha. Sve vrijeme smo na čelu kolone jer smo odabrali idealan tempo i ritam pa se krećemo bez većih napora. Umor me načeo tik pred završnim kamenim usponom na vrh. Tu

ZVJEZDANA DOGIC

Odmor na Laktinom vrhu

sam osjetio »zamor materijala«. Stigao sam na svoj 88. vrh iz popisa vrhova Hrvatske planinarske obilaznice!

Vrh je označen gomilom kamenja. Na jednom većem kamenu je natpis s imenom vrha, a u stijeni malo prije travnatog hrpta kutija sa žigom. Laktin vrh je najistaknutiji vrh u ličkom nizu vrhova srednjeg Velebita. S njega se pružaju lijepi vidici u svim smjerovima. Moram spomenuti da je pristupna staza među planinarskim usponima pravi autoput.

Uživamo u odmoru, uz hladan prerađeni hmelj iz limenke.

Nakon uspješnog uspona slijedi jednakо uspješan silazak istom stazom. Kod Kugine kuće odmor, presvlačenje, skidanje gojzerica (sretne noge!) i nekoliko velebitskih piva. Idemo do Gospića na okrjevu. Cilj nam je Hotel Ana i okupacija njegovog restorana. Konobarica, tipična Ličanka, uspješno nas je i nahranila i napojila. I dok čekamo piće i hranu, gledamo televizor na kojem bismo mogli pogledati finale Svjetskog prvenstva u vaterpolu, ali nema daljinskog. Što sad? Ništa.

Ali imenjak sa stolom preko puta moga vadi pametni telefon, ukucava model televizora i paf, Hrvatska protiv Mađarske vodi 4:0! Opće oduševljenje za stolovima, runde padaju, ali padaju i naši, tj. Mađari izjednačuju. No, kada je nama došla hrana i naši su vaterpolisti krenuli brže, bolje, jače. Kako ne bi uz ovakve navijače! Hrvatska je postala prvak svijetu u vaterpolu pobijedivši Mađarsku u Budimpešti s 8:6. Bio je to izlet koji ćeemo pamtitи po pravoj seriji izvrsnih uspjeha!

ALAN ČAPLAR

Bačić kuk s Laktinog vrha

Kiša na Musali

Kako smo se uz munje i gromove, po kiši i ledu, popeli na Musalu, najviši vrh Balkana

Lidija Galić, Požega

Stojimo na krovu Balkanskog poluotoka, mokri do kože, promrzli, pomalo umorni, ali sretni i ponosni. Spektakularniji uspon nismo mogli ni sanjati jer prije nego što smo gojzericom kročili na posljednji od 2925 metara najviše planine na Balkanu, neumorno su nas prali kiša i tukli sitni komadići leda. Planinarski dom na Musali i sam vrh obavili su gusti oblaci. Uspon po skliskim stijenama i mokra čelična sajla nisu nimalo bezazleni, no adrenalin vuče gore. Kabanice su nam se petljale oko nogu (bilo je i padova, srećom samo uz poneku modricu), niz kapuljače se po licu slijevala voda, hlače su se lijepile za noge i većini su samo stopala ostala suha. Valjda zato što su svima jedino cipele bile poštena investicija. Ostatak opreme popunjavao se od prigode do prigode.

Koračali smo tako gotovo sat vremena po stijenama, ignorirajući daleku tutnjavu gromova, koji u planinama zvuće zastrašujuće. Čekali smo čudo i prestanak kiše. I ono se doista i dogodilo. U jednom je trenutku munja proparala nebo, najveća i najluđa koju smo ikada doživjeli! Imali smo osjećaj da je udarila tek koji metar ispred nas, nakon čega se poput fatamorgane pred nama pokazao vrh. Oblaci su u trenutku nestali, a pokazalo se i sunce. S osmjesima od uha do uha grlili smo se, čestitali si i beskrajno dugo fotografirali, sretni što je Netko gore uslišio naše želje. Ostalo je tek malo vjetra da na nama prosuši one dijelove odjeće za koje, eto, baš ovaj put, nismo imali rezervne.

Nakon gotovo sat vremena uživanja u prizrama od kojih zastaje dah došao je red na završnu,

MISLEAV TURKOVIC

Na početku dugačkog puta

Na vrhu Musale

Sušenje robe u planinarskom domu

zajedničku fotografiju. Nedostaju neki od nas, čekam da se pojave iza nekog od nanosa snijega kojih je uokolo planinarskog doma na sve strane.

Tek tada doznajem da se dio društva nije popeo. U najgorem trenutku, dok su kiša, led i vjetar divljali svom snagom, našli su se na najzloženijem dijelu puta te se odlučili vratiti u planinarski dom Musalu (2389 m). Ali nisu odustali; pokazalo se da su bili samo malo mudriji od nas ili da su imali malo više sreće.

Naime, s Musale smo se vraćali po ugodnom, sunčanom vremenu. I dok smo se mi spuštali, ususret su nam dolazili neki od mudrijih ili sretnijih. Poslije su nam pričali kako su guštali cijelim putom jer je vrijeme bilo baš onakvo kakvo bi svaki planinar poželio. No, mi se ne damo. Podbadaju nas, mislimo. Jer »tko može platiti« taj doživljaj dok smo se pod neljudskim uvjetima penjali prema vrhu?! Tko može platiti ruksake natopljene kišom i osjećaj kad ti netko iz ekipe pruža ruku niz koju se slijeva voda, nudi ti komadić svoje, tek koji centimetar duže kabанице, dok pogledom tražiš stijenu pod koju bi se sklonio na barem nekoliko časaka dok »kijamet« ne prestane?

I zato volimo Musalu. Nije nas mazila. Dočekala nas je baš onako kako su nas i upozoravali. Snijeg smo očekivali, ali da će se u samo sat vremena izmijeniti sva četiri godišnja doba, na to nismo računali. No, nismo jedini. Od doma su nas pratili mladi avanturisti koji su, uza svu muku s vremenom, na leđima nosili snowboarde i preteške pancerice. I dok smo komentirali kako je

za njih ovo samo dobra pustolovina, jedan od njih nije ostavljao takav dojam. Dvaput je odustajao, vraćao se, ali se ipak ponovno priključio našoj skupini. Nije isključeno da je gledajući nas pomislio: »Ako mogu oni, mogu i ja«.

I oni su stigli na vrh. Nisu gubili vrijeme na fotografiranje već su otišli svojim putom, niz planinski usjek, spuštajući se na snowboardima koje su pri usponu teglili na leđima. Sva ta muka za samo jedan spust!?

Od Olimpa do Musale

Planina Rila nalazi se samo stotinu kilometara od bugarskoga glavnoga grada Sofije, na površini od 2629 km². Na njoj je pet vrhova viših od 2500 metara i više od 150 ledenjačkih jezera.

Zamisao o usponu na Musalu, najviši vrh Balkana, rasla je u nama godinu dana, od povratka s Olimpa. »Idemo na najviši vrh Balkana. Nije teško. Ako smo se popeli na Mytikas, stići ćemo i na Musalu« – bila je to prva najava novog planinarskog pothvata slavonskih planinara. Višeslav Turković okupio je Požežane, Osječane, Novogradiščane, Brođane, Županjce, Novljane, pa i Zagrepčane, ukupno 44 planinara željnih novih vrhova. Tradicionalno, spojili smo blagdane u lipnju. Cijelo je putovanje trebalo trajati od 20. do 25. lipnja, uz polazak u večernjim satima i spavanje u autobusu. Put je organizirao PD Mališćak iz Velike.

Međutim, od spavanja prve noći nije bilo ništa. Ugodaj u autobusu od početka je pokazivao da je vodič sastavio dobru skupinu. Noćna je

VIŠESLAV TURKOVIC

Silazak osiguranim putom

vožnja protekla uz mnogo veselja i malo isprekidanog sna.

Pripremili smo se na bugarski dio priče pa nismo bili previše iznenadeni prosocijalističkim vizurama koje ta zemlja pruža već od same granice. Sofija ipak ostavlja potpuno drukčiji

dojam. Zanemarimo li nepokošene zelene površine, za što smo poslije od Požežanke koja živi u Sofiji saznali da je sasvim uobičajeno, Sofija s pravom nosi naziv jedne od ljepših europskih metropola.

U obilazak grada krećemo sa zakašnjenjem od gotovo sat vremena jer je vodič imao važnijega, neodgovornog posla. Prepuštamo se njegovom iskustvu i ubrzo završavamo kod McDonaldsa. Ne uspijevamo odgonetnuti zašto nas je odveo baš tamo i na brzinu ga uvjeravamo da je kava o kojoj sanjamo još od buđenja u autobusu idealno rješenje za prvih pola sata boravka u metropoli. Usput mijenjamo eure u leve. Postupak traje i traje, potpisujemo papire kao da podizemo kredit, i napokon s levima u džepovima popunjavamo terase triju najbližih kafića. Tek smo nakon ispijene kave spremni za višesatni obilazak glavnoga grada. Hram Aleksandra Nevskog, crkva svetoga Georgija, spomenik svete Sofije, Trg Republike sa spomenikom caru Aleksandru II. i zgrada bugarskog parlamenta samo su neke od brojnih znamenitosti Sofije, grada koji datira

VIŠESLAV TURKOVIC

Tamo smo bili...

od prije sedam tisuća godina i drugi je najstariji glavni grad u Europi. Danas ima oko 1,4 milijuna stanovnika.

Slijedi vožnja do 80-ak kilometara udaljenog turističkog centra Borovca pa do planinarskog doma Višnaticе, do kojeg smo nimalo lagane ruksake i torbe morali tegliti nešto više od 300 metara. Sutradan oko 8 sati krenuli smo ostvariti svoj veliki cilj, popeti se na najviši vrh najviše planine Balkana – Musalu (2925 m).

Redaju se prekrasni prizori: gусте шуме, широке ливаде, језера, али и стјене на којима се сњег још увјек задржава у количини сасвим довољној за липанjsко груданje. Кад smo стigli до planinarskog doma Musale, превртљиво vrijeme, специфично за planinu Rilu, pokazalo je своје право лице: киша, led, вјетар, мунје, громови и врх Balkana!

Nакон uspona na Musalu, prehodanih 17 kilometara i око 700 метара uspona, задовољни се враћамо према гондоли код дома Jastrepca (2360 m) која нас спушта natrag u dolinu, u Borovec, od kojeg je naš ljetnikovac, kako smo ga zbog vrlo skromnih uvjeta u šali називали, udaljen desetak kilometara.

Ali to nije sve...

I baš kad smo помислили да smo usponом на Musalu ostvarili највећи dio плана, преварili smo se. Ђош се једном показало да су »usputne« туре каткад много теше и заhtjevније од оних »главних«. Lani nas je tako uspon na Solunsku главу, који је bio само dodatak usponу на Mytikas, iscrpio do

Grebenski put prema Maljovici

VIŠESLAV TURKOVIC

Jedno od sedam impresivnih Rilskih jezera

iznemoglosti. Ove nam se godine isto to dogodilo s Maljovicom (2729 m), na kojoj treba svladati oko 900 metara visinske razlike.

Maljovica se nalazi u Nacionalnom parku Rila i gotovo smo cijelim putom uživali u slikovitim prizorima. Staza vodi uz rijeku u kojoj smo se u zastancima osvježavali te točili vodu za piće. Rijeka nam daje dodatnu snagu za uspon po kamenim gromadama, koje zbog svoga geološkog sastava svjetlučaju na suncu. Uživamo preskačući s kamena na kamen dok ispod nas prolazi hladna rijeka. I kako to obično biva, najteži dio uspona dočekao nas je pri samom vrhu. No korak po korak i cijelo je društvo od 30-ak planinara došlo na vrh. Neki, duduše, nisu ni krenuli, već su dali prednost masaži i odmaranju u obližnjem gradiću Samokovu.

Vrh Maljovice poseban je doživljaj. Pred nama su najljepši bugarski pejzaži, a u daljinu i Rilski manastir iz 10. stoljeća. Sunčano je i bistro pa vidimo Musalu i okolne planine. Upijamo svaki prizor. Rasuli smo se po cijelom vrhu, jedemo, fotografiramo se i zatim polako napuštamo Maljovicu. Još jedan snimak za kraj pa još jedan... Maljovica je doista posebna.

Najveći je dio plana ispunjen. Za sutradan nam ostaje sedam Rilskih jezera: Donje jezero, Ribno, Trolist, Blizanci, Bubreg, Oko i Suza. Večer prolazi uz pjesmu i opušten ugodač. U obilazak su krenuli svi. Na četvrtom jezeru dio društva ostaje uživati uz hladnu vodu i lagan vjetar. Neki, već prilično iscrpljeni, hvataju malo

sna uz jezero Bubreg, dio ih odlazi sve do sedmog jezera, dok se ostali vraćaju prema domu »Rilska jezera« (2150 m).

»Slijedite crvenu markaciju«, uputio nas je vodič, koji s većim dijelom društva nastavlja sve do jezera Suze. No, od crvene markacije ni traga. Tu su zelena, bijela, crna i žuta, ali crvene nema. Orientirali smo se po jezerima i nakon više od pola sata ipak nabasali i na crvene markacije. U domu »Rilska jezera« odmaramo se, ručamo i čekamo povratak ostalog dijela društva. Jedva čekamo silazak jer je pred nama još jedna zanimljiva pustolovina.

Naime, obilazak Rilskih jezera dodatno je začinila adrenalinska vožnja cestom koja je sve samo ne cesta. Vozimo se terencima davne godine proizvodnje i upitne tehničke ispravnosti. Vozači nastoje ludu vožnju, tijekom koje smo po prvi put u životu osjetili svaki kralježak, učiniti još luđom. U nekim se vozilima ori heavy metal, legendarni Deep Purple i »Child in Time«, a oni s malo manje sreće borili su se s bugarskim narodnjacima. I dok će svih sedam jezera zapamtitи samo neki, tu će vožnju zasigurno pamtitи svи.

Vrijeme je proletjelo, došao je i dan povratka. Bugarske su planine opravdale naša očekivanja. Bili smo spremni na prevrtljivo vrijeme na Rili, na koje su nas upozoravali oni koji su tamo već bili. I zato nam je uspon na Musalu, najviši vrh rilске planine, uza sve muke što nam ih je vrijeme zadavalo, bio prava poslastica. Računali smo i na vrlo velike vrućine, uobičajene za ljetno doba, računali smo i na snijeg, na golem tjelesni napor, ali na ljepotu rilskoga gorja nitko nas nije mogao pripremiti. Ponosni smo što je naša noga kročila ovim dijelom svemira.

Zaboravljamo stoga smještaj u vrlo skromnim uvjetima, ispod higijenskog minimuma, i na lošu hranu, za koju smo kao pravi Slavonci ipak imali nadomjestak u obliku kobasicu, slanine i čvaraka. Pamtit ćemo domaćicu Marijanu, za koju smo sve do pretposljednjeg dana mislili da je mitsko biće jer nikako nije imala vremena da nam se pridruži. Sve su nedostatke nadoknadile bugarske planine i pejzaži kakve teško da ćemo ikad više doživjeti. Vratili smo se u svoju Slavoniju umornih tijela, ali ispunjena duha. No, nije nam bilo teško jer planine nas čine boljima, snažnijima i smirenijima. Naviru nove želje za neke nove uspone. Planine zovu.

Radosti i mladosti Triglava

Hrvoje Tržić, Našice

Kad bi majstori pera samo na trenutak osjetili neodoljivu moć prirode Triglava, inspiracija bi im se zasigurno pretočila u najljepše ikad napisane stranice. Naslov priče čiji su protagonisti bili i našički planinari koji su jednog vikenda uživali u darovima prirode planinskog diva Slovenije vjerojatno bi bio »Radosti i mladosti Triglava«.

Planinarenje potiče zdravlje i radost. Radost osjetimo svaki put kad udahnemo čist planinski zrak, kad se divimo cvijetu poniklom iz kamena, kad slušamo pjev nebeskih ptica ili se čudimo životu na neslućenim visinama gorskih lanaca, kad u sutoru promatramo najljepše prizore što ih možete zamisliti. Planina je strast koja čovjeka drži budnim i u njemu stvara osjećaj pripadnosti toj silnoj prirodi. Ona je svjedokom nekoga ljepšeg svijeta do kojeg se može doći i koji nam pokazuje

da svi živimo pod istim nebom. Slavni francuski filozof René Descartes rekao je: »Mislim, dakle jesam!« To znači da racionalno biće kao što je čovjek osjeća svoje postojanje razmišljajući i korišteci se svojim umom. U današnjem modernom svijetu mogli bismo parafrazirati Descartesa i reći: »Planinarim, dakle postojim!« Naime, prolazeći planinama čovjek ostvaruje sebe, vraća se iskonu, budi svoja osjetila i shvaća da je dio toga netaknutog svijeta pa se njegov pogled na svijet drastično mijenja. Radost u planinama budi u svima nama neku drugu mladost, bez obzira na godine.

Triglav je najviši vrh susjedne Slovenije i najviši vrh Julijskih Alpa. Taj nacionalni simbol Slovenije i legendarno slavensko božanstvo privlači mnoštvo planinara željnih stjenovitih krajoblika. Gotovo da je obveza svakog Slovence da barem jednom u životu stupi na njegovu najvišu točku,

Triglav iz Mojstrane

2864 metara iznad mora. Triglavsko je područje zaštićeno kao nacionalni park. U njemu se nalaze brojni vrhovi, izvori i slapovi. Tu je i izvor Soče, najhladnije europske rijeke. No, između svih dragulja graničnog područja Slovenije, Austrije i Italije, sam Triglav ipak privlači najveću pozornost jer je srce nacionalnog parka i jedan od najposjećenijih alpskih vrhova uopće.

Tijekom dugogodišnje povijesti PD-a Krndija Našičani su nekoliko puta bili na Triglavu. Njih stotinjak uspelo se na taj vrh i tako je uspon postao tradicionalan, u čemu je istaknutu ulogu imao pokojni Drago Trošelj, jedan od doajena slavonskog planinarstva. Željeli smo obnoviti tu tradiciju pa smo ponovno organizirali uspon. Tako bi naši novi članovi imali priliku susresti se s nespornim vladarom Julijskih Alpa, a stariji članovi evocirati uspomene.

Na put nas kreće četvero. U Triglavski nacionalni park stižemo praćeni žuborom bistre i čiste vode koja se slijeva s planine. Ulazimo u područje visokih planina koje dotiču nebo i stižemo u Mojstranu, malo, ali vrlo poznato mjesto. Iako je gužva, ovdje sve živi nekim mirom i mirisom šuma, koje kao da se skrivaju ispod gorostasnih stijena.

Naša je prva stanica na putu prema cilju Aljažev dom. Dogovaramo se o usponu i krije-pimo hladnim pićem. Ovdje ostavljamo sve što nam nije potrebno i već nam je pogled usmjeren na sivog ljepotana u daljini, iznad kojeg nema ni oblačka. Čini se tako blizu, ali znamo da je jako daleko. Oko diva nižu se okolni vrhovi, njegova braća i sestre, od kojih se po visini izdvaja Škrlatica. Čini se da razgovaraju nekim jezikom prirode, razumljivim tek kad se dođe visoko među njih.

Naša staza dijelom vodi uz bijelo-sivo korito presahlog potoka. Dolazimo pod okomitu stijenu i shvaćamo da se moramo vratiti malo niže, do početka staze poznate pod imenom »Čez Prag«. Na vrh Triglava vodi mnogo putova, a ni jedan od njih nije lagan. Odabrali smo ovaj jer je najbliži Aljaževom domu i jer je dio naše ekipe njime već prolazio.

Sunce upire svoje zrake na kamene gromade koje isijavaju toplinu. Vrućina nam ipak ne smeta jer smo na pravom putu. Polako se uspinjemo gledajući iza sebe sve manji i manji Aljažev dom.

Put postaje vrlo strm, ali sigurni smo uz kacige i ostalu nužnu opremu. Mirisno i raznobojoно cvijeće, što katkad proviruje iz kamena i pozdravlja posjetitelje ubrzo zamjenjuju klinovi i sajle. Ima ih mnogo. Pribrano i pažljivo svladavamo grandiozne stijene i jedan po jedan klin, držeći se čvrsto za sajle.

Pozdravljamo se s brojnim planinarima koje susrećemo na putu. U Sloveniji je mnogim ljudima planinarenje način života. Ovdje je priroda dom mladima, koji radosno pozdravljaju, odzdravljaju i istinski uživaju u susretu planine i čovjeka. Tu su parovi, skupine djevojaka i momaka različitih generacija i nacija. Mimoilazimo se i sretni smo što smo na trenutak dio toga mladenačkog zanosa kojeg nama u Slavoniji nedostaje. U svijetu je planinarenje dobro zastupljeno među mladima, ali kod nas, nažalost, još uvijek nije koliko zaslužuje. Ta silna mladost ukrašava i pomlađuje planinu i olakšava nam nimalo lak uspon.

Vidici postaju veličanstveno bajkoviti i često zastajemo kako bismo osjetili zagrljav planine. Prolazimo nekoliko opasnih dijelova, označenih pločicama u spomen na poginule planinare. Poteškoće nam pričinjava sipar što nam se kotrlja pod nogama i prijeti da se brzo nađemo na tlu; zato je oprez na vrhuncu. Uspon na Triglav zaista je samo za one i fizički i psihički spremne izdržati izazove na liticama i klisurama lijepe, ali surove planine. Oblaci plove i zaklanjaju sunce, a pred očima nam je dom na Kredarici, koji je ipak još vrlo daleko. Pomažem starijim članovima društva. Krajolik je nepredvidljiv, ali čudesan. Sipar, kuloari, pukotine, prevjesne stijene i velebnii oblici neki su od darova u kojima uživamo.

U daljini se igraju divokoze, već navikle na ljudе. Poneke nam se približavaju pa su ubrz u fokusu naših objektiva. Žed gasimo bistrom vodom na izvoru u stijeni. Stižemo do križanja dviju staza, Tominškovog puta i onog Čez Prag. Skupine planinara već silaze s Kredarice. Ruke i noge opet su nam zauzete sajlama, klinovima i stubama u stijeni te predane vještinama potreb-nima da bi se svladala svaka prepreka. Zbog vrućine odjeća nam postaje teret, ali znamo da moramo još malo izdržati. S dobivanjem na visini alpski se vjetrić počinje poigravati s nama pa vrućina ipak popušta. Sunce se polako sprema na spavanje. U daljini izviruje obris Staničeve

koče. Odjednom izlazimo na stjenovitu zaravan punu usjeka i pukotina koje još skrivaju snježne krpice i nanose. Po zimi, kada je sve pod ledom i snijegom, ovo je vrlo teško prohodan teren. Skakućemo kao divokozе s kamena na kamen i dobivamo još malo na visini.

Sunce koje se skrilo iza okomitih stijena pruža svoje posljednje tanke zrake na zelenu dolinu koja nam je odavno iza leđa. Obasjana dolina nalazi se ispod stjenovitih kulisa što se izdižu u beskraj. Iznad njih igraju se gusti oblaci i sunce. Cijeli taj prizor oslikan je ružičastom bojom i ujedno je najava sutona. Cjelokupna slika kao da je na trenutak zastala kako bi nam pozirala dok su naši fotoaparati nebrojeno puta škljocnuli kako bismo prizore oko sebe uhvatili u najboljem trenutku.

Kraj dana se približava, a čeka nas još jedan uspon klinčanim putom. I umor čini svoje pa je svaki korak sve teži i opasniji. Neki od nas već skeptično promatraju visoku stijenu koju još trebamo proći – kao da se Kredarica nikad neće pojaviti. No, baš kad je sunce poslalo svoje posljednje zrake, ispred nas se pokazao dom. Na čistini, gotovo na ravnom terenu, ugledali smo Kredaricu, najpopularniji i najposjećeniji planinarski dom u Sloveniji. Oko njega je stado ovaca, koje ovdje očito uživaju. U domu je gužva kao da je sve besplatno, ali ozračje je vrlo zabavno i

ugodno. Družimo se s mladima, koji razdragano pjevaju i stvaraju pravi planinarski ugodaj.

Rano ujutro, nakon doručka, čeka nas završni uspon do cilja našega trodnevног izleta, vrha Triglava. Nepregledne kolone ljudi rano izjutra kreću na vrh. Ipak je kolovoz, a tada su gužve najveće. U daljinu se kolone planinara čine poput mnoštva mrava koji se približavaju svome slatkom cilju. Vrijeme je savršeno, a vidici su na sve strane očaravajući. Kamo god pogledamo, ostanemo zadivljeni. Slijedi najopasniji dio puta pa smo u punoj spremi i pripravni na sve. Klinovi i sajle prate cijeli uspon. Malo-pomalo i oprezno izlazimo na vrlo uzak greben koji nas vodi do Aljaževog stupa, malog skloništa, simbola cijele planine. Sklisko i uglačano kamenje dodatna je opasnost, ali i izazov koji uspijevamo svladati. Konačno smo svi na vrhu. Nada i ja, koji smo prvi put na vrhu, ispunjeni smo neopisivim zadovoljstvom. Tiho i Vlado bili su ovdje prije trideset godina. Ponosni na svoj uspjeh fotografiramo se i promatramo u kontemplaciji što se sve događa na ovoj visini. Sabiremo dojmove, ali put još nije gotov dok nismo u sigurnoj zoni. Zapravo, spust nam je uvijek manje omiljen dio puta. Nastaje gužva, ali nervoze nema jer vremena imamo napretek.

Po povratku na Kredaricu opuštamo se uz dobru gastronomsku ponudu iz svojih ruksaka.

VLADIMIR PALEVIC

Našičani na vrhu Triglava

Do Aljaževog doma sići ćemo drugim smjerom. Izabrali smo strm, Tominškov put. I ovdje vrijedi pravilo da svi putovi vode u Rim, samo što je Rim u ovom slučaju Triglav. Naime, svi se putovi spajaju pod vrhom. Opet nam sipar zadaje glavobolje pa ga svi nastojimo izbjegći. Odjednom netko vikne: »Pazi kamen!« Kaciga ovdje zlata vrijedi. Sve smo umorniji jer je sput naporniji od uspona. U dolini se nazire bijelo korito potoka koje vijuga poput ceste. Na trenutak ga vidimo, a na trenutak ga nema. Približavamo se pojusu guste borove šume. U njoj je veoma vruće, što dodatno otežava silaženje. Svatko svojim tempom silazi prema Aljaževom domu. Često pogledavam u brdo preko doline Vrata da procijenim na kojoj smo visini. Čini mi se da se uopće ne spuštamo ili da to ide presporo, a noć se približava. No, strpljivi smo i konačno izlazimo iz šume i ugledamo poznati spomenik s karabinerom. Dom je tu, a Triglav sad tako daleko.

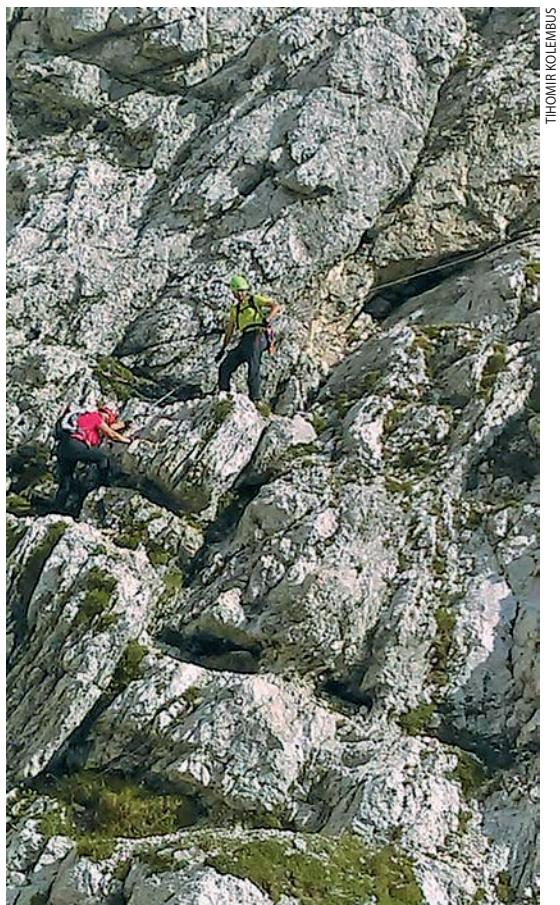
Veo tame obavlja vrhove dok se naše misli bave svim onim što smo prošli. Veselimo se uspjehu cijelog društva. U tmini i okrilju noći na njima poput krijesnica svjetlucaju naglavne lampe. Hrabri se još kreću oko vrha, a neki silaze.

Odjednom vrhove obasija sjajna svjetlost, kao usred dana. Munje sijevaju u daljini, a gromovi paraju nebo. Onima koji su sada gore sigurno nije lako. No, grmljavina se brzo stišala i opet se sve čini pusto.

Sutradan posljednji put pozdravljamo Triglav i krećemo u obilazak izvora rijeke Soče i doline Trente. Cestom prelazimo prijevoj Vršič. Kroz guste šume vide se lijepi i poznati kameniti vrhovi. Uživamo u bistrim i munjevitom brzim pritocima Soče, uz šum i razgran zvuk vode.

Sunčano je vrijeme ponovno izmamilo mnoštvo ljudi u planine. Svi smo dobro raspoloženi i sve je spremno za povratak kućama. Opraćamo se s domaćinima i zatvaramo jedno predivno poglavlje.

Bio je to još jedan izlet za pamćenje, uspon ispunjen brojnim lijepim događajima, koje želimo ponoviti. Triglav se zaista pokazao kao nešto posebno u planinarskom svijetu pa i nije čudno da toliko ljudi želi uživati u njegovim čarima. Nagodinu ćemo prirediti novi uspon na ljepotana Julijskih Alpa. Triglav je poput magneta koji odiše mladošću i radošću. Tko to još nije učinio neka se ode uvjeriti u njegovu snagu, ljepotu i čvrstu vezu čovjeka i prirode. Posebno je lijepo na planini vidjeti brojnost mladih ljudi koji nastavljaju tradiciju svojih predaka. Upravo tu tradiciju želimo njegovati u svojem planinarskom društvu.

TIHOMIR KOLEMBUS

Strmi Tominškov put

Idilična Begunjščica i poluzasniježeni Prisojnik

Željko Vinković, Bjelovar

Zbog snježnih smo padalina bili primorani odgoditi uspon turnim skijama na Breithorn (4164 m), predviđen već za drugi dan nove godine. Da bismo spasili stvar, dogovaramo se da ćemo ispenjati nešto u Sloveniji, ako nam vrijeme dopusti. Tomislav mi poslijepodne javlja: »Prognoza je najbolja za sredinu tjedna. U Sloveniji nema snijega«. Predlaže Malu Mojstrovku i Prisojnik, a ja dodajem Begunjščicu i Storžič. Morat ćemo prepoloviti! Brzo smo se složili da ćemo prvi dan na Begunjščicu, a drugi na Prisojnik. Spavanje dogovaramo u Erjavčevu koći na Vršiču.

Iz Bjelovara polazimo prije zore, u 4 sata, i već smo u 8 sati na Ljubelju. Temperatura je -5 °C. Dan obećava! Krećemo skijaškom stazom koja izgleda otužno bez snijega i za malo više od jednog sata dolazimo do prekrasnoga, ali trenutačno zatvorenog doma na Zelenici.

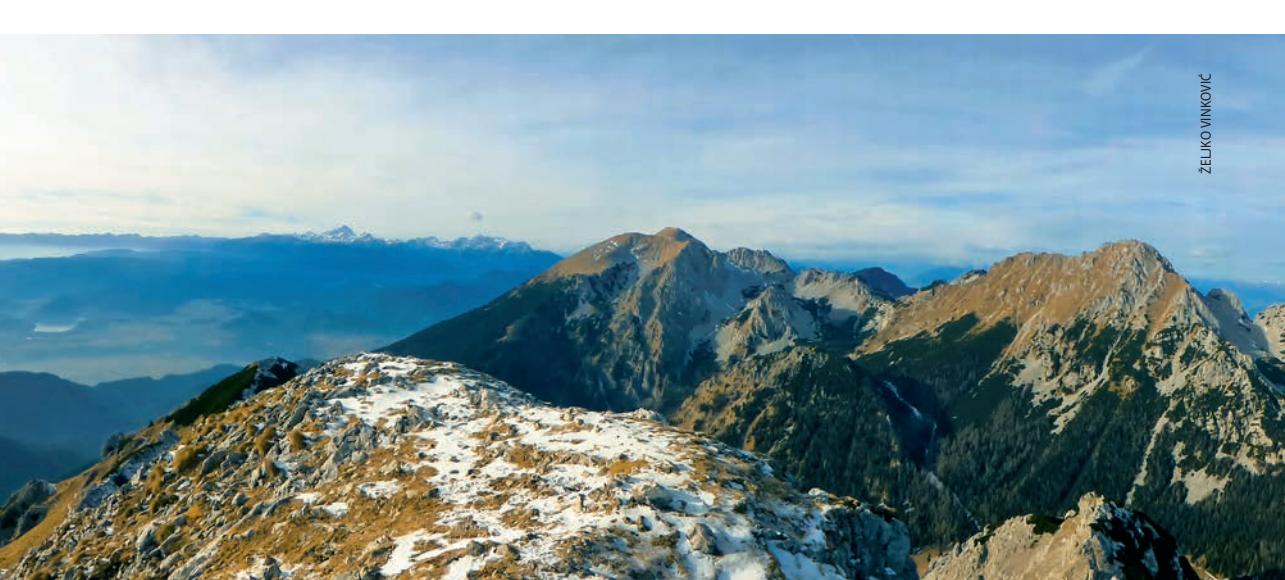
Pozornost nam privlači obavijest na ploči o sportskom, vrlo zahtjevnom klinčanom putu Spodnji plot – Zelenica, koji se sastoji od lakšeg smjera za učenje dugog 113 metara i krajnje zahtjevnog smjera najviše ocjene E, dugog 75 metara. Odmah smo se složili da ćemo jednom prilikom otići na taj osigurani put, u kombinaciji s usponom na Vrtaču.

Nakon doma na Zelenici slijede dva sata hodanja po kamenitom terenu, s vidicima na Stol, a pozornost očiju i fotoaparata još više privlače udaljeni, snježno bijeli vrhovi Julijskih Alpa. Tamo ćemo sutra!

Oko podneva dolazimo na južnu travnatu stranu obasjanu suncem – gdje je vrlo ugodno! Još pola sata i već smo na prostranom, 2060 metara visokom Velikom vrhu, najvišoj točki Begunjščice. Na njemu je razgledna ploča za bolje snalaženje u vidicima na obilje vrhova u

Vršni dio
Begunjščice

ŽELJKO VINKOVIĆ

Kamenito
pobočje
Begunjščice

daljini. Prepoznajemo Triglav – gorostasa Julijskih Alpa.

Nastavljamo grebenom pa strmoglavom stazom »Čez Kalvarijo« do Koče na planini Preval. Koljena škripe i jecaju na strmoj padini! Nakon kratkog predaha u kući ostaje nam još jedan sat hoda ugodnom stazom do Ljubelja. Prolazimo kroz zanimljiv tunel za pješake – Bornov tunel, dugačak oko 200 metara. Ime je dobio po vlasniku šentanjskog rudnika Juliusu Bornu koji ga je 1891. dao izgraditi. Tunel

Podaci o ferati Spodnji Plot – Zelenica

visine čovjeka omogućavao je lakši i brži prilaz njegovim lovištima na južnoj strani Begunjščice. Optrilike na sredini ima otvor kroz koji dopire svjetlo pa se može prehodati gotovo bez svjetiljke.

Polako nastavljamo automobilom do Erjavčeve koče na zaslужen gulaš i odmor. Sutradan nas očekuje alpski

Prijelaz iz dijela
bez snijega u
snježni kuloar

Dio staze na
Prisojnik ispod
2000 m bez
snijega

velikan Prisojnik! S njime sam se susreo u proljeće prije šest godina, također u zimskim uvjetima. Tada nam je omogućio uživanje u veličanstvenim vidicima sa svoga vrha. Što li nam sprema ovaj put?

Tomislav Pavić i
Željko Vinković
na vrhu Prisojnika

Znali smo kakva je prognoza pa nas nisu pokolebale vremenske prilike kad smo ujutro u osam sati izišli iz Erjavčeve

koče. Naime, vani je sipio snijeg, a sve je bilo skriveno u magli. Vjerovali smo prognozi s norveških prognostičkih stranica. Prema dogovoru, krećemo po Slovenskoj poti, dobro uhodanoj planinarskoj stazi preko Sovne glave. Nakon križanja sa stazom kroz Prednje okno prijećimo zapadnu padinu preko

ŽELJKO VINKOVIC

Silazak s Prisojnika

sipara. Nakon nešto strmijeg dijela i sat vremena od polaska na križanju smo s Grebenskom poti.

Iako nema novog snijega, preostalo je staroga, prošlogodišnjeg. Ima ga toliko da je prekrio markacije, ali na nekim mjestima nedovoljno, pa dereze stružu po stijeni. Idealno je kad se uđe u kuloar i po njemu penje po starom, tvrdom snijegu. Korak po korak, vrh jedne dereze u snijeg, pa druge, zatim cepin. Uđe se u ritam – cip... cip... tap, cip... cip... tap! Najteže je tamo gdje na stijeni nema dovoljno snijega.

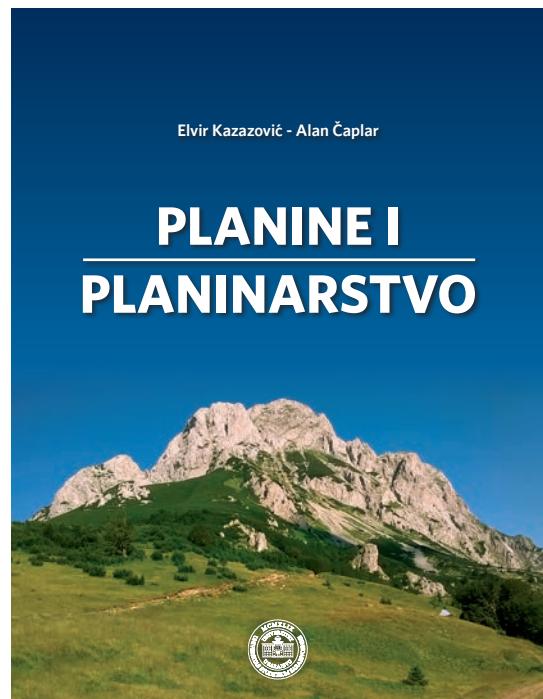
U sjećanju će nam svakako ostati nekoliko eksponiranih mjesta u stijeni. Ne vidimo markacije pa sami biramo put. Na samom vrhu dočekuje nas oštar vjetar. Naizmjence se fotografiramo. Još samo zajednička fotografija. Pričvrstim fotoaparat na štap, ali vjetar ga baca u snijeg. Dobro da nije stijena! Potrošila se i baterija. Tomislav iz zavjetrine dovikuje: »Nemamo previše vremena, idemo dolje bez zajedničke fotografije!« Ne pristajem, pokušat ću još jednom. Skidam rukavice,

brzo mijenjam bateriju, opet učvrstim fotoaparat i dodatno ga cepinom ukopavam u snijeg. Ruke brzo mrznu! Vjetar na trenutak zastaje, nagrađuje me za upornost. Drugi je pokušaj zajedničkog fotografiranja uspio. Silazimo! Zaletjeli smo se malo nizbrdo, ali i brzo usporili. Pod vrhom je križanje staza pa tražimo mjesto gdje trebamo skrenuti desno da ne bismo završili na Prisojnikovom Zadnjem oknu. Spuštamo se polako i oprezno.

Vozeći se prema kući već razgovaramo o novim usponima. Privlačnim nam se čini zimski uspon u veljači na 2101 metar visok vrh Lupoglav na Prenju. Riječ je o memorijalnom usponu na Lupoglav u spomen na trojicu bosansko-hercegovačkih planinara koji su 1970. izgubili živote na Prenju, nakon prvog poznatog zimskog uspona na taj vrh. Tamo ćemo trebati provesti noć na snijegu, u šatoru. Bit će to izazov nakon idilične Begunjščice i napola zasniježenog Prisojnika.

Kazazović - Čaplar: udžbenik »Planine i planinarstvo« Lekcija sarajevskog sveučilišta zagrebačkome!

Kad je 1874. osnovano Sveučilište u Zagrebu, a među osnivačima su bili i osnivači Hrvatskoga planinarskog društva osnovanog iste godine, oba su proglašljala kao jedan od svojih ciljeva istraživanje hrvatskih planina. Čini se da su planinari amateri u mnogočemu nadmašili Sveučilište, što mu nikako ne služi na čast. Spomenimo za ilustraciju da su planinari objavili prvu monografiju »Hrvatske planine« i prvi udžbenik speleologije, čak nekoliko izdanja. Mnogo mlađi sarajevski Univerzitet, točnije njegov Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, ove je godine objavio udžbenik »Planine i planinarstvo« o kakvome, po svoj prilici, analogni zagrebački fakultet i ne sanja. Štoviše, premda Sarajevo nema vrhunskih stručnjaka za sve tri obrađene teme, nadmašilo je Zagreb tako da je angažiralo urednika našeg časopisa Alana Čaplara za koautora spomenutog udžbenika, i to već drugi put (prvi put je objavljen 2010., u skromnijem obliku). Novo je izdanje reprezentativna knjiga od 432 stranice, formata 21 × 28 cm, s tvrdim uvezom, teška čak 2 kg. To je djelo kakvo ima malo zemalja u svijetu, a ujedno i odličan primjer kakvi se vrhunski rezultati mogu postići međunarodnom suradnjom. Dodajmo tome još vrhunsku opremu i grafička rješenja u koja je Čaplar uložio golemo iskustvo stećeno dugogodišnjim uređivanjem Hrvatskog planinara i kao autor 26 planinarskih knjiga. Knjiga sadrži prikaz razvoja planinarstva u Bosni i Hercegovini, posebno poglavje o planinama u toj zemlji i dinarskim planinama te dvadesetak tematskih poglavljaja o svemu onome što bi svaki planinar trebao znati pri kretanju i boravku u planinama. Nećemo razglabati o sadržaju knjige, samo ćemo spomenuti da je sveobuhvatna i da ima nešto po čemu se razlikuje od sličnih knjiga u svijetu – neobično obilje kvalitetnih ilustracija, tako da se može prelistavati poput foto-monografije. Za knjigu posebno priznanje zасlužuje

profesor Univerziteta u Sarajevu i aktualni ministar obrazovanja Kantona Sarajevo dr. Elvir Kazazović, koji je sav svoj ugled uložio ne samo u njezino objavljuvanje nego i u uvrštanje planinarstva u studij na svojem fakultetu. Tom je knjigom na simboličan način nastavio tradicionalnu prijateljsku vezu bosanskih i hrvatskih planinara koja je bila na vrhuncu prije raspada Jugoslavije, a očitovala se u zajedničkom izdavanju planinarskog časopisa. Zagrebačkom Kineziološkom fakultetu očito nedostaje jedan Kazazović.

Dodajmo da je knjiga svečano predstavljena 18. listopada u Sarajevu pred više od 400 (!) ljudi te da je tom prilikom prodano više od stotine knjiga. Osim autora, o knjizi su govorili profesor Stojan Burnik s Kineziološkog fakulteta u Ljubljani, proslavljeni slovenski alpinist Davo Karničar, pročelnik Komisije za vodiče HPS-a Dorijan Klasnić i istaknuti bosanskohercegovački alpinist Edin Durmo. Dan poslije knjiga je predstavljena i u središnjoj crnogorskoj nacionalnoj knjižnici u Podgorici, gdje su o njoj govorili predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore Dragan Bulatović te istaknuti crnogorski planinari Ćazim Fetahović i Milan Radović. Knjiga se može nabaviti u Zagrebu izravno kod autora (alan@urednik.hr).

dr. Željko Poljak

Predstavljanje udžbenika 18. listopada u Sarajevu

Opća skupština UIAA 2017.

U iranskom gradu Shirazu održani su od 19. do 22. listopada sastanci tijela UIAA, a u subotu 21. listopada opća skupština te organizacije. U tu krovnu svjetsku asocijaciju planinarskih organizacija udruženo je 65 nacionalnih planinarskih saveza, 15 pridruženih članica, 8 promatrača i jedna članica s posebnim statusom (International Skyrunning Federation). Predstavnik HPS-a na skupštini bio je glavni tajnik Darko Berljak, koji je prije 25 godina u japanskom gradu Matsumotu po prvi put predstavljao HPS na tom zasjedanju.

Organizator ovogodišnje skupštine bio je IMSCF – Iranska federacija za planinarstvo i sportsko penjanje. Zasjedanje je održano u tehnološki vrhunski opremljenoj konferencijskoj dvorani Abooreyhan Hall, a sudjelovalo je više od stotinu sudionika. Dnevni red imao je 19 točaka, a teme su bile usvajanje zapisnika s posljednje skupštine, održane u Brixenu u Italiji, te priznavanje alpinizma kao UNESCO-ove svjetske kulturne baštine. Dodijeljena je i ovogodišnja nagrada UIAA iz područja zaštite planinske prirode. Nagradu je dobio američki projekt »The Mount Everest Biogas Project«, a vrijedi istaknuti da je među dvadeset i dvije kandidature bio i hrvatski projekt »Čisto podzemlje«, što ga provodi Zagrebački speleološki savez.

Godišnji izvještaj o radu podnio je predsjednik UIAA Frits Vrijlandt iz Nizozemske, a slijedili su izvještaji o radu devet stručnih komisija UIAA – za planinarstvo, mlade, ledno penjanje, pravo, zaštitu prirode, medicinu, sigurnost, antidoping i slobodan pristup planinama.

Nakon prve godine analizirana je provedba strategije UIAA (2016. – 2020.) i osnovana radna skupina

Zasjedanje Skupštine UIAA u Shirazu

koja za sljedeću skupštinu treba pripremiti prijedloge za dopunu i izmjenu strategije. Podneseno je finansijsko izvješće za 2016. i predstavljena provedba ovogodišnjeg proračuna do dana skupštine. Godišnji je proračun UIAA oko 750.000 eura, a prihodi su 43 % od članarina (HPS uplaćuje godišnje oko 5500 eura od namjenskih sredstava HOO-a), 14 % prihoda je od certifikacija UIAA sigurnosnih markica na planinarskoj opremi, 31 % od sponzora i 12 % ostalih prihoda. Na prijedlog Planinske zveze Slovenije za sljedeću skupštinu Upravni odbor UIAA treba pripremiti analizu članarina jer su znatno više od onih u drugim svjetskim asocijacijama. Najmanje što bi trebalo učiniti jest da se u izračun iznosa članarine koja se plaća prema broju članova u nacionalnom savezu ne uključuju članovi mlađi od 18 godina.

U članstvo UIAA primljen je malteški planinarski savez, a donesena je i odluka da se Azerbajdžan, Gruzija

Sudionici Skupštine UIAA u Shirazu u Iranu

i Armenija brišu iz članstva ako do kraja godine ne uplate članarinu.

Ove se godine počinje održavati Europski kup u penjanju u ledu, a prvo je natjecanje 2. prosinca u Domžalamu (Slovenija).

Najzanimljiviji dio skupštine, zapravo neformalni sastanak u stanci za ručak, bio je onaj između predstavnika dvadesetak nacionalnih saveza o osnivanju EUMA-e (European Union of Mountaineering Association). Nakon višegodišnjih priprema 25. studenoga u Münchenu održat će se osnivačka skupština toga saveza. Pojedini savezi i dužnosnici UIAA protive se njegovu osnivanju iako je tom budućem udruženju osnovni cilj povezivanje s Europskom unijom te projektima i zakonodavstvom povezanim s europskim planinarskim područjima, a ne konkurencija UIAA-u po drugim pitanjima. Odlukom Izvršnog odbora HPS-a naš će Savez biti među osnivačima EUMA-e.

Darko Berljak

PD Krndija Našice pribavio sredstva EU-a za uređenje putova na Krndiji

Predsjednik PD-a Krndija Našice Hrvoje Tržić i dopredsjednik Franjo Matasić potpisali su u Ministarstvu poljoprivrede ugovor vrijedan čak 615.454 kuna za uspostavu i uređenje poučnih staza na Krndiji. Izvor sredstava je Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj.

PD Krndija prijavio se lani na natječaj Ministarstva poljoprivrede svojim kapitalnim projektom pa nas je obradovalo pozitivno rješenje Agencije za plaćanje u

Predsjednik PD-a Krndija iz Našica Hrvoje Tržić i dopredsjednik Franjo Matasić

poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Riječ je o projektu uređenja planinarskih staza na Krndiji s naglaskom na Našičkoj geološkoj stazi, koja govori o geološkoj prošlosti jedne od najstarijih planina toga dijela Europe. Uz revitalizaciju geološke staze, urediti će se i postaviti najsuvremenije informativno-edukacijske ploče s QR kodovima, klupe, geološki stupovi, ploča u središtu grada s kartama planinarskih staza, urediti prilazi, nadstrešnice, vidikovci, izdati novi dnevnic i još mnogo toga. Staza ima poučan karakter i utemeljena je s namjerom da nam približi dio naše geološke baštine, učini dostupnima znanja o Krndiji, o vrhovima i stijenama, njihovoj starosti i načinu postanka, te iščezlom bilnjom i životinjskom svijetu. Posebne su zanimljivosti Krndije nalazi pretpovjesnog nosoroga, morskoga psa, brojni fosilni nalazi školjaka, morskih ježinaca, puževa, koralja i dr. Na stazi će biti podsjetnici na povijesne zanimljivosti Krndije, kao što su antička rimska cesta, srednjovjekovni grad Bedemgrad iz 14. stoljeća, nekadašnji i sadašnji kamenolomi, napušteni rudnik ugljena te poznata i nepoznata grobišta vojnika i civila (osobito iz Drugoga svjetskog rata). Sadržaji staze namijenjeni su prije svega mladima u školama, kako bi tijekom »nastave u prirodi« na licu mjesta upoznali prirodnu baštinu ovoga kraja i njegove povijesne zanimljivosti. O važnosti staze ne svjedoči samo zainteresiranost planinara, već i interes stručnjaka. Nakon uređenja Krndije našički će kraj privlačiti veći broj izletnika, planinara i zaljubljenika u prirodu, a oni će moći uživati u prirodnim, kulturnim, povijesnim i geološkim fenomenima naše planine. Taj kapitalan projekt važan je i za grad Našice, što su mnogi građani prepoznali. Zahvalni smo Franji Matasiću i Tihomiru Kolembusu, bivšem predsjedniku Branku Grubaču, bivšem gradačelniku Krešimiru Žagaru, koji je prepoznao projekt, i gradu Našicama, Našičkoj razvojnoj agenciji na čelu s Magdalénom Vidaković Gelenčir, LAG-u Karašica i Ivanu Kegleviću, Zavičajnom muzeju Našice i Silviji Lučevnjak, samostalnom istraživaču Branku Kranjčevu i Domagoju Jamičiću, geologu i stručnjaku koji je prepoznao ideju i donio stručna rješenja, te svima koji su bilo na koji drugi način pomogli.

Ove godine PD Krndija slavi 55 godina postojanja i obilježava 95 godina planinarstva u Našicama, a sigurni smo da će ovaj projekt dati velik zamah dalnjem razvoju planinarstva i turizma u našičkom kraju.

Hrvoje Tržić

Prva godina PD-a Husni iz Đurmanca

U Đurmancu, malom mjestu blizu Krapine, osnovan je u siječnju ove godine PD Husni. Sada, krajem godine, društvo ima oko 70 članova, među kojima ima planinara svih dobi. Posebno smo sretni jer se možemo pohvaliti s 15-ak mladih planinara u dobi od 10 do 15 godina.

Iako smo tek nedavno osnovani, već smo ostvarili mnoge planinarske uspjehe. U nekoliko mjeseci postojanja obišli smo mnoga brda, planine i doline – Strahinjičicu, Kuna goru, Donačku goru, Maceljsku goru s izvorom Sutle, Ravnu goru, Klek i Brezovicu. Sredinom listopada posjetili smo Paklenicu, a u izletu je sudjelovalo čak 50 članova.

Izlet u Paklenicu bio je jedan od naših najvećih i najljepših izleta dosad. Dan je bio predivan, stvoren za uživanje u prirodi i planinarenje. Obišli smo šipilju Manitu peć, planinarski dom »Paklenica« te »Ivančev dom« koji nudi smještaj i hranu za posjetitelje. Kušali smo tradicionalne specijalitete koje su nam priredili domaćini, a našlo se tu i naših kobasa i špeka te pokoja kapljica zagorskoga vina. Posjetili smo i Ramića dvore, staru kamenu kuću u zaselku Ramićima. Uz planinarski dom, to je definitivno najbolje mjesto za predah, a vidik je također predivan.

Članice i članovi PD-a Husni u Paklenici

Nekoliko dana nakon povratka iz Paklenice organizirana je u suradnji s OŠ Đurmanec radionica za djecu, a tema je bila »Orijentacija u prirodi«. U obuci su 18. rujna sudjelovali učenici trećeg razreda s učiteljicom Mirjanom Hlupić te 21. rujna učenici Područne škole Hromec s učiteljicama Marijom Hanžek i stažisticom Ljiljanom Varjačić. Naš član Krešo Vešligaj djecu je u tim susretima upoznao s aktivnostima društva te pokazao kako se snalaziti u prostoru. Prezentirana je orijentacija prema pojavama u prirodi, s pomoću kompasa, sunca i sata te GPS-a i mobitela. Djeca su s velikim zanimanjem pratila predavanje, a nakon toga su sve što su čuli isprobali na terenu. U tome su bili vrlo aktivni i uspješni. Prepješaćili su 4,9 km. Možemo s ponosom reći da je ostvaren još jedan cilj.

Veselim se novim izletima jer ovo je tek početak našeg djelovanja.

Nenad Belić

Treći pohod PD-a Duga

Planinarsko društvo Duga iz Rijeke ove je godine organiziralo i na prostoru Nacionalnog parka Risnjak provelo treći Pohod Duginom planinarskom obilaznicom. Ovaj put je početno okupljanje bilo u Lividragi. Nakon prigodne okrjepe i pozdrava predsjednika PD-a Duga, više od 220 okupljenih sudionika uputilo se šumskim putom na prekrasnu livadu Lazac te odatle Lovrićevom stazom do Schlosserova doma. Ondje su se sudionici odmorili i ručali, a mnogi od njih popeli su se na vrh Veliki Risnjak (1528 m). Vraćali smo se Moravčevom i Horvatovom stazom do pansiona »Risnjak« na istočnom ulazu u nacionalni park. Tamo su predstvincima sedamnaest planinarskih društava zastupljenih na pohodu uručene zahvalnice.

Iako kišni oblaci kroz koje se jedva probijalo sunce i povremen hladan vjetar nisu previše razveselili sudionike, bez većih su poteskoća prevallili osamnaest kilometara puta. Usprkos nepovoljnoj meteorološkoj prognozi odaziv sudionika i planinarskih društava bio je vrlo dobar, što je obradovoalo organizatore iz PD-a Duga. Još jednom zahvaljujemo svim sudionicima, uz nadu da ćemo se nagodinu vidjeti u još većem broju.

Zoran Uzelac

Okupljanje u Lividragi

KALENDAR AKCIJA

6. 12.	Proslava 20. obljetnice PD-a Imber Omiš PD Imber, Omiš	6. 1.	Šampanjac na Debelom brdu Mosor, Debelo brdo Stanica planinarskih vodiča Split, Split
9. 12.	Planinarski pohod povodom sv. Lucije Skitiča PD Skitaci, Labin	7. 1.	Planinarski susret na Kleku Klek, planinarski dom Klek HPD Klek, Ogulin
10. 12.	Pohod Ivanečkom planinarskom obilaznicom Ivanačka PK Ivanec, Ivanec	7. 1.	Zimski susret planinara pri planinarskoj kući Belecgrad Ivanačka, planinarska kuća Belecgrad HPD Belecgrad, Belec
10. 12.	Međunarodni dan planina - izlet u nepoznati Papuk Papuk Udruga Slavonski planinari, Osijek i JU Park prirode Papuk, Velika	7. 1.	Novogodišnji pohod na Špičasti vrh Moravička Sela – Špičasti vrh PD Vršak, Brod Moravice
16. 12.	22. Memorijalni pohod Fokinom stazom Pakrac - sjeverni pakrački vinogradi - Omanovac PD Psunj, Pakrac	13. - 14. 1.	Dani HPD-a Malačka, Kaštel Stari Planinarski dom Malačka – Kozjak HPD Malačka, Kaštel Stari
16. 12.	Božićno-novogodišnja noć planinara Kozjak, pl. dom Malačka HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari	14. 1.	20. Novogodišnji pohod Novskim brdom Novska – Novsko brdo PD Zmajevac, Novska
16. 12.	Noćni pohod na Oštricu Samoborsko gorje, Oštrica HPD Željezničar, Zagreb	14. 1.	Zimski pohod Vinica – Martinščak Vinica, pl. dom Mladen Polović – Martinščak – pl. dom Mladen Polović HPD Vinica, Duga Resa
17. 12.	Božićni pohod po Kalničkoj gredi Vratnik - Kalnik PD Kalnik, Križevci	14. 1.	Tradicionalni zimski uspon na Pliš Klana – Pliš – Lisac PD Pliš, Klana
17. 12.	Pohod na Hahlić, planinarski oproštaj s 2017. godinom Grobničke Alpe, Podkilavac - pl. dom Hahlić PD Obruč, Jelenje	14. 1.	Horvatov pohod Medvednica, Sesvete – planinarski dom Lipa HPD Lipa, Sesvete
17. 12.	Četiri godišnja doba - zima na Metlači Metlača, Kaluđerovac PD Željezničar, Gospic	21. 1.	Zimski uspon Kamešnica PD Jelinak, Trilj
17. 12.	Četiri godišnja doba - zima na Oštri Oštra, Gospic PD Željezničar, Gospic	21. 1.	Vincekovo na Kleku Klek, planinarski dom Klek HPD Klek, Ogulin
17. 12.	Dan Kamenjaka Kamenjak iznad Grobničkog polja PD Kamenjak, Rijeka	21. 1.	20. Vincekovo pohod brežuljci Gornjeg Međimurja, od Toplica sv. Martina do Murskog Središća PD Bundeč, Mursko Središće
17. 12.	Dani planina u Kaštel Kambelovcu Kozjak, pl. kuća Pod Koludrom - pl. sklonište Orlovo glijezdo - Marića staje – sv. Ante – pl. dom Pod Koludrom HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac	27. 1.	Planinarska noć u Varaždinu Varaždin HPD MIV, Varaždin
26. 12.	Tradicionalni uspon na Sniježnicu na blagdan sv. Stjepana Sniježnica, Mihanići - Kuna Konavoska - Sveti Ilija HPD Dubrovnik, Dubrovnik	27. 1.	Svečana sjednica povodom 90 godina planinarstva u Pakracu Pakrac PD Psunj, Pakrac
1. 1.	Mlado leto na vrhu Učke (novogodišnji susret planinara) Učka, Vojak PD Opatija, Opatija, PD Knežgrad, Lovran i PD Lisina, Matulji	28. 1.	24. zimski uspon na Viševicu Ravno, planinarski dom Vagabundina koliba – Viševica PD Strilež, Crikvenica
6. 1.	8. novogodišnji pohod po Ludbreškoj planinarskoj obilaznici Ludbreg – Slanje – Lijepa Gorica – Ludbreški vinogradi – Sigečak – Ludbreg PD Ludbreg, Ludbreg	28. 1.	Susret na Orlovom glijezdu (otvaranje šampanjca) Kozjak, planinarsko sklonište Orlovo glijezdo HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
		28. 1.	Zadnja (nedjelja) prvoga (mjeseca) Krndija, Gazije HPD Sunovrat, Đurđenovac

Naručite planinarski kalendar za 2018. godinu!

ZORAN STANKO

Sredinom studenoga iz tiska je izašao atraktivan zidni kalendar HPS-a za 2018. godinu s odabranim fotografijama mladog planinarskog fotografa iz Ivanca Zorana Stanka. Uz slike planinske prirode, u kalendaru je pregled svih važnijih akcija u sljedećoj godini. Cijena kalendarja je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendarâ, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i poštanski troškovi. Format kalendarâ je 48 × 33 cm, a tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

Narudžbe se primaju putem:

- web-trgovine – www.hps.hr
 - e-maila: uredhps@hps.hr
 - tel./faks 01/48-24-142
 - tel. 01/48-23-624

100

1 Sijecanj							Hrvatski planimetar	
PONEDJELJEK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SUĐERA WEDNESDAY	CETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUTRA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY		
1	2	3	4	5	6	7		
8	9	10	11	12	13	14		
15	16	17	18	19	20	21		
22	23	24	25	26	27	28		
29	30	31						

HRVATSKI PLANINARSKI SAVET

1.10. pohod na planinu, PD Planisar • 1.10.

Hrvatska u Hrvatskoj znači

Hrvatski planilatori						
PONEDJELjak			UTORAK		SRIJEDAK	
MONTAG	TUERGAV	WEDNESDAY	CETVJEK	THURSDAY	PETAK	SABATO
					1	2
						3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
www.hps.hr

Sadržaj 109. godišta

Članci i vijesti

Balić, Filip	Iz Planinarskog saveza Županije splitsko-dalmatinske	338
Banović, Nada	HPD HZZO Požega proslavio 10 godina	514
Banović, Nada	Međunarodni dan planina i nepoznati Papuk	135
Banović, Nada	Premužićeva – najljepša planinarska staza	420
Banović, Nada	Ususret Kutjevačkoj planinarskoj obilaznici	396
Banović, Nada	Zavižan, mjesto gdje sve počinje i završava	15
Barišić, Aida	Održan ispit za naziv speleolog na Baškim Oštarijama	144
Barišić, Aida	SO HPK Sveti Mihovil organizirao izložbu	142
Barišić, Teo	Golubinka u Grulovićima dulja od dva kilometra	497
Basara, Damir	60. obljetnica Komisije za speleologiju HPS-a	139
Basara, Damir	Sedmi Speleo Film Festival u Karlovcu	503
Basara, Damir	Seminar o digitalizaciji speleološkog nacrta	504
Begić, Antonijo	Štafovka V	393
Belić, Nenad	Prva godina PD-a Husni iz Đurmanca	564
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez u 2016. godini	7
Berljak, Darko	Opća skupština UIAA 2017	562
Berljak, Darko	Ratovanje u planinama	303
Biličić, Renato	Znate li gdje je Šijan?	194
Biliškov, Nikola	Knjiga »Želim dotaknuti nebo« Mateja Perkova	409
Borovečki, Ivan	Započinje obnova razgledne piramide na Ivanšćici	466
Borovečki, Ivan	Završila obnova velike prostorije planinarskog doma na Ivanšćici	101
Božić, Vlado	»Komisija za speleologiju 1956. – 2016.«	145
Božić, Vlado	Aida Barišić – nova pročelnica Komisije za speleologiju HPS-a	143
Božić, Vlado	Izložba »Putovanje kroz povijest speleologije«	141
Božić, Vlado	La Grotte de Glace – špilja u ledu na 3170 metara	201
Božić, Vlado	U podzemlju Baranjske planine	232
Božić, Vlado	Velebiten, br. 51	145
Braum, Branko	Branimir Špoljarić	334
Brdal, Željko	Banket na Biokovu	61
Brdal, Željko	I rukama i nogama	399
Brdal, Željko	Jedan poluotok, dva otoka i tri vrha	438
Brdal, Željko	Laktin vrh u Velinac na Velebitu	544
Bušić, Valentina	Osječki pješački put – put bajkovite ljepote slavonske metropole	47
Čandrić, Krešimir	Baranjska planina	227
Čanić, Tomislav	130 planinara na danu PD-a Mrsinj	512
Čanić, Tomislav	Metlača nikad posjećenija	206
Čanić, Tomislav	Milan Klobučar novi predsjednik PD-a Željezničar u Gospiću	256
Čanić, Tomislav	S planinarenja na regatu	414
Čanić, Tomislav	Susret planinara željezničara na Pokljuki	412
Čanić, Tomislav	Svečano na Visočici na Dan PD-a Željezničar iz Gospića	413
Čaplar, Alan	Bernard Margitić (1956 – 2016)	43
Čaplar, Alan	Dan Via Dinarice obilježen usponima na vrhove Dinarskoga gorja	516
Čaplar, Alan	Izložba fotografija Zorana Stanka »U zagrljaju ljepotice«	514
Čaplar, Alan	Je li planinarstvo sport?	108

Čaplar, Alan	506
Čaplar, Alan	48
Čaplar, Alan	449
Čaplar, Alan	70
Čaplar, Alan	472
Čaplar, Alan	507
Čaplar, Alan	288
Čaplar, Alan	505
Čaplar, Alan	204
Čaplar, Alan	261
Češnjaj, Vladka	465
Čikor, Kristijan	427
Čipić, Bruno	26
Čoklica, Jadranka	256
Čoklica, Jadranka	465
Čoklica, Jadranka	341
Čoklica, Jadranka	203
Donković, Nada	290
Dubac, Stjepan	385
Dujić, Elma i Malovoz, Tanja	101
Eterović, Igor	250
Eterović, Igor	147
Eterović, Igor	168
Eterović, Ivana	254
Eterović, Ivana	249
Finderle, Anton	256
Finderle, Anton	148
Finderle, Anton	407
Fischer, Darko	335
Fistanić, Miomir	513
Forenbacher, Sergej	46
Futač, Valentina	153
Galić, Lidija	337
Garašić, Mladen	275
Grandić, Mirta	296
Hemar, Eduard	548
Hemar, Eduard	131
Horvat, Nina	45
Horvat, Vladimir	464
Hrabrić, Ivan	502
Jaška, Eli	81
Jović, Nenad	49
Jurin, Laura	237
Kanisek, Miroslav	326
Kapun, Vladimir	Nacionalni program osposobljavanja trenera sportskog penjanja u NP-u Paklenica.....504
	Viševici pod bijele skute.....403
	Mala planinarska škola HPD-a Bilo u Koprivnici.....337
	Uspjela planinarska izložba u Čakovcu.....255

Kaurinović, Vlasta	Kako je rastao naš vrt	266
Klasnić, Dorian	Uspješan Tjedan planinarenja i penjanja u NP-u Paklenica	508
Konestra, Damir	»Gortanovci« najuspješniji	336
Kristian, Anita, Ćupić, Daniela i Hapač, Ivan	Nenadmašnih sedam dana na Velebitu	368
Kristijan, Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica u 2016. godini	94
Kristijan, Zdenko	Turistička karta Parka prirode »Žumberak-Samoborsko gorje«	45
Landher, Srnka	Ni koze, ni GPS-a!	274
Lazarić, Feručo	Na Komni i Krnskom jezeru	329
Librić, Radovan	90. obljetnica »otkrića« Cerinskog vira	511
Livak, Predrag	Predsjedavanje i planinarsko prigovaranje	39
Lučić, Vidojka	Davor Šupak	44
Magazin, Eduard	90 godina Slavka Tomerlina – Tateka	204
Mak, Vesna	Maskenbal unuka planinarki i planinara Naftaplina na Sljemenu	203
Maričić, Nikša	Iskustva i dojmovi s tečaja planinskog skijanja	184
Marjanović, Kristina	Pohod Premužičevom stazom u jednom danu	257
Maslek, Marina	Saga o poskoku	379
Mesarić, Vladimir	Koncentracija	315
Meštrić, Branko	Hrvoje Zrnčić, Vida Zrnčić: »Bilje hrvatskih gora i planina«	285
Milas, Krunoslav	Blaž Tota (1932. – 2016.)	91
Milas, Krunoslav	Iz »Velebitskog dnevnika« Sergeja Forenbachera	284
Mohar, Darko	»Med morjem in gorami«	148
Mohar, Darko	110 godina PD-a Snežnik iz Ilirske Bistrike i 15 godina PS-a Bazovica iz Rijeke	338
Mohar, Darko	Gojzericom po Golom i Grguru	222
Mohar, Darko	Izložba Med morjem in gorami – Između mora i planina	101
Montan, Ana	Malinski put na Učki	173
Mršnik, Darko	Sa sastanka Planinarske komisije UIAA u Velikoj Britaniji	288
Nađ, Igor	Planinarska škola u Vinkovcima	257
Nišević, Nikola	Na pohodu Ivanečkom planinarskom obilaznicom više od 250 planinara	100
Nišević, Nikola	Slovenski i hrvatski planinari zajedno na Velebitu	412
Novak, Marko	U pravo vrijeme na pravom mjestu	28
Orlić, Jasna	Izabrano novo vodstvo Istarskoga planinarskog saveza	411
Pandurić, Mladen	Otvoren klinčani planinarski put na Kalniku	340
Pecigoš, Boris	Planinarsko-umjetnički doživljaj na Čićariji	19
Penda, Ivor Altaras	Planinarska obilaznica »Abeceda hrvatskih vrhova«	408
Perkov, Matej	Kapelaši održali redovnu godišnju skupštinu	150
Perkov, Matej	Korak kao molitva	524
Perkov, Matej	Planinarska izložba uz 65. obljetnicu HPD-a Lipa Sesvete	512
Perkov, Matej	Završena 15. Kapelina planinarska škola	340
Petrić, Boris	Opatijska planinarska obilaznica	160
Poljak, Željko	Đurđa Sučević – Dragojla 20. stoljeća	484
Poljak, Željko	Hrvatsko-crnogorske planinarske veze	455
Poljak, Željko	Kazazović – Čaplar: udžbenik »Planine i planinarstvo«	561
Poljak, Željko	Prije 45 godina hrvatska zastava prvi put na Himalaji i što je bilo poslije	32
Poljak, Željko	Velebitaški nestaošluci doba osnivanja prije 67 godina	120
Rac, Renato	40 godina Koprivničkoga planinarskog puta	197
Radić, Ivana	Osmijeh za penjače	312
Radovanović, Vanja	Planinarske staze u Zagrebu i oko njega	88
Radovanović, Vanja	Slavnik i ja	269

Rojnić, Vladimir
Samaržija, Ivana
Šantek, Damir
Šantek, Damir
Šantek, Damir
Šantek, Damir
Šepić, Goran
Šepić, Goran
Šimac, Zaviša
Smolec, Robert
Sušanj, Tea
Tomljanović, Hrvoje
Tosenberger, Otmar
Tržić, Hrvoje
Tržić, Hrvoje
Tržić, Hrvoje
Tržić, Hrvoje
Tržić, Hrvoje
Tržić, Hrvoje
Turk, Dominik
Tušek, Emil
Uzelac, Hrvoje
Vinković, Željko
Vinković, Željko
Vinković, Željko
Vinković, Željko
Vinković, Željko
Vrbanac Užarević, Mia
Vršić, Sonja
Vučinić, Nina
Vukelić, Milan
Vuković, Marko
Žagar, Klara Jasna
Žagar, Klara Jasna
Žagar, Klara Jasna
Žagar, Klara Jasna
Zrinski, Tomislav
Zrinski, Tomislav

Ponovno otvorena planinarska kuća Žbevnica.....	406
Tek na vrhu shvatite koliko je malo potrebno za sreću.....	181
Castor između bogova i smrtnika	480
Pico Duarte – najviši vrh Kariba	212
Planina za vojsku, a ne za planinare	56
Špilja čuda na drugom kraju svijeta	535
Izrađen novi cjeloviti zemljovid Istarskog planinarskog puta	99
Na Žbevnici održan Dan istarskih planinara	518
Prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju – disciplina boulder.....	340
Naš Berni	375
Peč, Tromeja, Monte Forno, Ofen ili Dreiländereck	78
Biokovski vuk plavih očiju.....	240
67. Dan slavonskih planinara održan na Strmcu.....	509
Britanski vidici na slavonsko gorje	322
PD Krndija Našice pribavio sredstva EU-a za uređenje putova na Krndiji	563
Putovima runolista kroz Bijele stijene	489
Radosti i mladosti Triglava	553
U ledenom masivu Monte Rose	526
Najmladi »transverzalac« u Hrvatskoj	41
Boris Golik (1932. – 2016.)	93
Treći pohod PD-a Duga	564
Breithorn	331
Idilična Begunjišćica ipoluzasniježeni Prisojnik	557
Predbožićna šetnja Bilogorom 2016.	150
U dobrom društvu na čarobnom Prenju.....	531
Zimski uspon na Lupoglav	246
Malta i Gozo nove hit-destinacije za penjače	177
19. Vincekovo pohod – prava zimska avantura	151
Umjetna stijena za sportsko penjanje u Jastrebarskom	146
Foto-natječaj PD-a Rudač Moravice	519
Penjati se mora!	189
Čovječe, znaš li čuvati planinu?	493
Slijedim svoj put	85
U zavičaju Petra Klepca	431
Velebitski ditiramb	123
Na prijestolju bogova	539
Planinarski put Konjščina – Ivanščica	318
28. Skupština HPS-a	244
40. Planinarska škola HPD-a Zagreb-Matica rekordna!	257
Dani hrvatskih planinara – Mljet 2017	155, 287
Denali u Zagrebu	518
Godišnje nagrade HPS-a	4
In memoriam: Antun Filipčić - Filac	410
Kalendar akcija	51, 103, 154, 207, 258, 291, 343, 415, 467, 519, 565
Naručite planinarski kalendar za 2018. godinu!	500, 566
Tradicionalni planinarski pohod na Dinaru	259

Obavijesti

28. Skupština HPS-a	244
40. Planinarska škola HPD-a Zagreb-Matica rekordna!	257
Dani hrvatskih planinara – Mljet 2017	155, 287
Denali u Zagrebu	518
Godišnje nagrade HPS-a	4
In memoriam: Antun Filipčić - Filac	410
Kalendar akcija	51, 103, 154, 207, 258, 291, 343, 415, 467, 519, 565
Naručite planinarski kalendar za 2018. godinu!	500, 566
Tradicionalni planinarski pohod na Dinaru	259

IGLU ŠPORT

NAJVEĆA PONUDA PLANINARSKE OPREME

www.iglusport.hr